

Universiteit Antwerpen
Faculteit Sociale Wetenschappen
Academiejaar 2019 - 2020

MASTERPROEF

**NIET-VLEESETERS VERSUS VLEESETERS: IS ER SPRAKE VAN POLARISATIE?
CROSS-SECTIONELE SURVEY NAAR CARNIFOBIE EN VEGAFOBIE BIJ BELGISCHE
VOLWASSENEN**

Denise De Cleene

Master in de Communicatiewetenschappen – afstudeerrichting Strategische
Communicatie

Promotor: Prof. Dr. C. De Backer
Medebeoordelaar: Dra. G. Diedkova

Abstract

To eat or not to eat meat: a question that raises concerns with regards to health and environmental issues. The rise in these concerns has resulted amongst other things in tensed relationships between those who do and those who do not. There already is consistent evidence of vegaphobia: an aversion of meat eaters towards non-meat eaters. However, it seems as if more and more meat eaters also feel targeted and indirectly attacked by non-meat eaters, but this has not been scientifically investigated. This study fills this niche by studying vegaphobia and carniphobia together. The main goal is to investigate if there is polarisation between the two groups. In addition, as it is known that gender, age, political preferences and socio-economic status strongly relate to the (non-)consumption of meat, we also controlled for these factors. An online survey was conducted among 506 Belgian respondents to investigate demographic factors and attitudes towards non-meat eaters and meat eaters. The results show that there is only a slight form of polarisation. However, we find that non-meat eaters have a more negative attitude towards meat eaters than the other way around. This perception is even stronger among vegans than vegetarians. Older women of the left-wing political spectrum with a high income seem particularly carniphobic, but these demographic factors are being overshadowed by the impact of the consumption pattern of housemates. All results are discussed in the context of current debates about the consumption of meat.

Key words: meat consumption; vegaphobia; vegetarianism; carniphobia; attitudes; social environment

Number of words: 11.190

Inhoudsopgave

INLEIDING	5
LITERATUURSTUDIE	7
DE VERSCHILLENDE VOEDINGSPATRONEN IN DE BELGISCHE CONTEXT	7
MOTIVATIES OM WEL OF GEEN VLEES TE ETEN	9
VEGAFOBIE	11
CARNIFOBIE	14
<i>Figuur 1: Balans Theorie niet-vleeseters versus vleeseters</i>	16
SOCIO-DEMOGRAFISCH PROFIEL VAN (NIET-)VLEESETERS	16
METHODEN	20
SAMPLE EN PROCEDURE	20
<i>Tabel 1: Samenstelling steekproef</i>	20
INHOUD	21
<i>Tabel 2: Items attitudeschaal tegenover vleeseters en niet-vleeseters</i>	24
<i>Tabel 3: Betrouwbaarheidsanalyse attitudeschaal, identificatieschaal en weerstandschaal</i>	25
RESULTATEN	26
<i>Tabel 4: T-test attitude bij vleeseters en niet-vleeseters</i>	26
<i>Tabel 5: T-test identificatie tussen en met vleeseters en niet-vleeseters</i>	27
<i>Tabel 6: T-test ongemak en weerstand bij vleeseters en niet-vleeseters</i>	27
<i>Tabel 7: T-test attitude, identificatie en ongemak/weerstand bij vegetariërs en veganisten</i>	29
<i>Tabel 8: Descriptieve statistieken per voedingscategorie</i>	30
<i>Tabel 9: Correlatiematrix socio-demografische factoren</i>	32
<i>Tabel 10: Regressie-analyse attitudes en socio-demografische factoren</i>	35
DISCUSSIE	36
<i>Hypothese 1</i>	36
<i>Hypothese 2</i>	37
<i>Hypothese 3</i>	38

NIET-VLEESETERS VS. VLEESETERS	4
BEPERKINGEN	39
CONCLUSIE	40
BRONNENLIJST	42
BIJLAGEN	48
VERKLARING OP EER	48
VRAGENLIJST	49

Inleiding

De vleesconsumptie bij mensen ligt wereldwijd zeer hoog. In België ook, al verliest vlees aan populariteit (AMI, 2018; Statbel, 2019; Vlaanderen, 2018). Volgens een onderzoek van EVA vzw en iVOX eet bijna de helft van de Belgen (44%) nu minder vlees dan een jaar geleden. 9% van de Belgen noemt zichzelf flexitariër en eet bewust minder vlees, terwijl 7% nooit vlees eet (Bernburg, 2018). Ondanks deze groei, blijven vegetariërs wel in de minderheid (Mullee et al., 2017) en wordt plantaardig eten daardoor nog steeds gezien als afwijkend gedrag (Kellman, 2000). Hoewel vegetarisme over het algemeen positief wordt ontvangen (Chin, Fisak Jr, & Sims, 2002; Črnič, 2013), krijgen vegetariërs, en vooral veganisten, toch regelmatig te maken met negatieve stereotypering en kritiek (Bresnahan, Zhuang, & Zhu, 2016; Burgess, Carpenter, & Henshaw, 2014; Črnič, 2013; MacInnis & Hodson, 2017; Rothgerber, 2014a).

Vegafobie, de negatieve houding van vleeseters tegenover vegetariërs en veganisten (Cole & Morgan, 2011), werd al meermaals onderzocht (Doorselaer, 2017; Vandermoere, Geerts, De Backer, Erreygers, & Van Doorslaer, 2019), maar de andere kant van het verhaal werd nog niet eerder belicht. In deze studie onderzoeken we of er naast vegafobie ook sprake is van *carnifobie*, een aversie van vegetariërs en veganisten tegenover vleeseters. En of deze aversie sterker is bij veganisten, net zoals vegafobie sterker is tegenover veganisten (Silva Souza, Atkinson, & Montague, 2020). Aan de hand van deze informatie kunnen we nagaan of er sprake is van polarisatie tussen beide groepen.

Uit eerder onderzoek bleek dat iemands eetpatroon en de attitude tegenover niet-vleeseters samenhangt met socio-demografische kenmerken zoals geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en politieke voorkeur (Dhont & Hodson, 2014; Doorselaer, 2017; Romo & Donovan-Kicken, 2012; Vandermoere et al., 2019), maar ook met de sociale omgeving (Vandermoere et al., 2019). In deze studie onderzoeken we of het socio-demografisch profiel ook bepalend is voor carnifobie en we vergelijken deze met het profiel van vegafoben.

Deze probleemstelling resulteert in volgende onderzoeksdeelvragen:

- 1. Kunnen we naast vegafobie ook spreken van carnifobie en heerst er dus polarisatie tussen vleeseters en niet-vleeseters?**
- 2. Zijn er verschillen in attitude tegenover vleeseters tussen vegetariërs en veganisten?**
- 3. Welke socio-demografische factoren spelen een rol in de attitude tegenover vleeseters en niet-vleeseters?**

Door de verstandhouding tussen beide groepen te onderzoeken, krijgen we een zicht op de mate van respect en begrip onderling. Hiermee kunnen we indirect aantonen of vleeseters in de toekomst hun vleesconsumptie mogelijks zullen verminderen, wat op zijn beurt kan fungeren als een belangrijke sleutel naar een duurzame wereld (Jacobs, 2016). Er werd namelijk al meermaals aangetoond dat een plantaardig voedselpatroon, in vergelijking met een dieet rijk aan dierlijke producten, beduidend minder belastend is voor het milieu (Carlsson-Kanyama & González, 2009; Marlow et al., 2009; Poore & Nemecek, 2018; Sabate & Soret, 2014). Los hiervan, vormen de toenemende populariteit van vegetarisme en de hardnekkigheid van de vleeseter, een boeiend onderwerp om verder te onderzoeken in het kader van sociologie en morele en sociale psychologie. Het onderzoek biedt immers een kijk op de paradoxale relatie tussen mens en dier en weerspiegelt tegelijkertijd de relatie tussen in- en outgroup.

De paper is opgebouwd uit twee grote componenten waarbij de eerste focust op de verschillende groepen en hun motivaties, vegafobie en carnifobie en socio-demografische factoren en de andere op het onderzoeksopzet en de bekomen resultaten. Doorheen de paper worden flexitariërs, pescotariërs en pollo-vegetariërs mee tot de vleeseters gerekend en vormen alle soorten vegetariërs die geen vlees of andere dierlijke producten consumeren, de niet-vleeseters. De letterlijke betekenis van carnifobie is de afkeer voor vlees (Ramsay, 1973), maar doorheen deze paper wordt de betekenis verruimd tot een afkeer voor vleeseters. Ook de betekenis van vegafobie, die aanvankelijk staat voor de afkeer tegenover veganisten (Cole & Morgan, 2011), wordt verruimd tot alle niet-vleeseters.

Literatuurstudie

De verschillende voedingspatronen in de Belgische context

België kent een grote stijging in vegetarisme, maar blijft over het algemeen sterke aanhanger van het carnisme, ofwel de collectieve ideologie waar vlees eten centraal staat (Joy, 2011). Uit de voedselconsumptiepeiling in 2014 blijkt dat 62% van de eiwitname van de gemiddelde Belg afkomstig is van dierlijke eiwitbronnen, waarvan 35% van vlees. En de gemiddelde consumptie van vlees en vleesbereidingen in Vlaanderen bedraagt 114 gram per dag (Vlaanderen, 2018). Maar de vleesconsumptie in België is aan het dalen. Uit een studie van Statistics Belgium blijkt dat de Vlaming in 2010 gemiddeld nog 82,44 kilo vlees (slachtgewicht) per jaar at, waarvan 18,33 kilo rund- en kalfsvlees en 39,58 kilo varkensvlees. In 2018 aten we in totaal nog maar 75,21 kilo vlees (slachtgewicht) per jaar, een daling van 8,77 procent. Dat ging vooral ten koste van rund- en kalfsvlees met een daling van 19,5 procent (Statbel, 2019). Deze cijfers maken België binnen de EU het land met de snelste afname van vleesconsumptie en tegelijkertijd de laagste van West-Europa (AMI, 2018; Statbel, 2019).

Op basis van vleesconsumptie kan ons voedingspatroon ingedeeld worden in verschillende groepen, van vleeseters tot veganisten. Bij vleeseters onderscheiden we in eerste instantie de carnivoren, bij wie vlees centraal staat in het gerecht (Ensie, 2017), ten tweede de omnivoren die alles eten en niet bewust meer of minder eten van bepaalde voeding (Mullee et al., 2017) en ten slotte de flexitariërs of semi-vegetariërs die bewust minder vlees eten (Steltenpool, 2019). Soms wordt de vleesconsumptie ook verminderd door slechts bepaalde dierlijke producten te laten vallen. Zo zijn er de pescotariërs, die wel vis eten maar geen vlees (Mullee et al., 2017), en de pollo-vegetariërs, die wel gevogelte eten, maar geen rood vlees (Georgios et al., 2020). Zij vormen de overgang naar het plantaardige dieet. Vegetariërs eten niets van het gedode dier, maar sommigen eten wel nog eieren, de ovo-vegetariërs, of melkproducten, de lacto-vegetariërs, of beiden, de lacto-ovo-vegetariërs (Georgios et al., 2020). Enkel de veganisten consumeren helemaal geen dierlijke producten

en kopen vaak ook geen kledij, cosmetica of andere producten waar nog maar iets dierlijks in zou zitten (Steltenpool, 2019).

Een vegetarische of veganistische levensstijl is in feite een vorm van maatschappelijk bewust consumeren en kan gezien worden als leefstijlpolitiek. Via de keuze voor plantaardig nemen burgers immers verantwoordelijkheid door maatschappelijke waarden hoog te stellen. Ze veranderen hun leefstijl structureel om tegemoet te komen aan duurzame, politieke en ethische overtuigingen – in dit geval dierenwelzijn of -rechten, bezorgdheid om het milieu of wereldhonger (Micheletti & Stolle, 2012). Veganisten hebben vaak dezelfde beweegredenen als vegetariërs, maar zij achten deze waarden belangrijker waardoor ze striktere regels implementeren op elk vlak van hun consumptiepatroon (Hopwood, Bleidorn, Schwaba, & Chen, 2020; Steltenpool, 2019).

Velen zien het vegetarisme of veganisme immers niet als een eetpatroon, maar beschouwen hun dieet als een basis voor hun identiteit (Jabs, Devine, & Sobal, 1998). Ook zou het kunnen dat omnivoren vegetariërs niet beschouwen als “dezelfde soort mensen” die enkel van hen verschillen op vlak van dieet (Joy, 2011). Vleeseters worden namelijk nog steeds gezien als de standaard, en dus de “normale” bevolking, terwijl vegetariërs worden gezien als hervormers en veganisten als extremisten (Yeh, 2014). We kunnen hier een link leggen naar het concept *Othering*, waarbij men zijn eigen identiteit versterkt door zich te focussen op de verschillen met andere groepen (Staszak, 2009). We gaan er in dit onderzoek van uit dat othering voor vleeseters en niet-vleeseters in beide richtingen werkt waardoor er polarisatie gecreëerd wordt. Vleeseters distantiëren zich van niet-vleeseters en omgekeerd op basis van hun verschillende eetgewoonten en overtuigingen. Bij de eerste en tweede hypothese zullen we dan ook het identiteitsgevoel van beide groepen mee onderzoeken om zo polarisatie in kaart te brengen.

Motivaties om wel of geen vlees te eten

Naast religie en smaakvoorkeuren zijn gezondheid, klimaat en dierenleed de drie hoofdmotivaties voor een plantaardig dieet (Albala, 2015; A. Beardsworth & T. Keil, 1992; Blix, 2001; Dagevos, Voordouw, van der Weele, & De Bakker, 2012; De Backer & Hudders, 2014; Hopwood et al., 2020; Matthew B. Ruby, 2012). Ze zijn op te splitsen in ethische en gezondheidsmotivaties (Hoffman, Stallings, Bessinger, & Brooks, 2013; Rosenfeld, 2018; Matthew B. Ruby, 2012).

Over de jaren heen is gebleken dat vlees eten niet altijd zo gezond is als veel mensen denken. Vlees kan veel hormonen, antibiotica, vetten etc. bevatten die het menselijke lichaam niet ten goede komen (Habito, Montalto, Leslie, & Ball, 2000; Jeong, Kang, Lim, Kang, & Sung, 2010). Ook zou rood vlees en verwerkt vlees de kans op hart- en vaatziekten en verschillende kankers verhogen (Pan et al., 2012; Sinha, Cross, Graubard, Leitzmann, & Schatzkin, 2009). De gezondheid van niet-vleeseters zou volgens verschillende studies zelfs beter zijn dan bij vleeseters (Baines, Powers, & Brown, 2007; Dyett, Sabaté, Haddad, Rajaram, & Shavlik, 2013). Zo bedraagt de gemiddelde inname van verzadigde vetzuren bij veganisten ongeveer 5% minder dan die van bij vleeseters. Veganisten hadden de laagste inname van retinol, vitamine B12, vitamine D, calcium en zink, maar wel de hoogste inname van vezels, vitamine B1, foliumzuur, vitamine C, vitamine E, magnesium en ijzer. Ze hebben een beter lichaamsgewicht, minder cholesterol en daardoor minder kans op hart- en vaatziekten (Davey et al., 2003). Vooral flexitariërs volgen de berekening dat een vleesloos dieet gezonder is terwijl fulltime vegetariërs meer inzitten met de dieren (De Backer & Hudders, 2014).

Mensen die plantaardig eten omwille van dierenwelzijn, noemen we ethische vegetariërs, maar ook mensen die plantaardig eten omwille van het klimaat vallen onder deze noemer (Radnitz, Beezhold, & DiMatteo, 2015; Matthew B. Ruby, 2012). Er werd al meermaals bewezen dat massale vleesproductie schadelijk is voor de planeet. Zo werd in 1972 al aangetoond dat voor de productie van één calorie van dierlijke producten, zeven calorieën van plantaardige voeding nodig zijn (Meadows, Meadows, Randers, & Behrens).

De grootschalige vleesindustrie is verantwoordelijk voor 14,5% van alle broeikasgassen wereldwijd, neemt 75% van alle landbouwgronden in en verbruikt 23,33% van het beschikbare zoet water (FAO, 2006; FOE, 2014; Foley, Monfreda, Ramankutty, & Zaks, 2007; Hedenus, Wirsenius, & Johansson, 2014; Springmann et al., 2018; Willett et al., 2019). Bovendien buiten verschillende spelers in de mondiale vleesindustrie dieren uit (Perry & Brandt, 2007) en moet elk dier uiteindelijk gedood worden voor consumptie.

Uit onderzoek bleek dat veganisten vooral om ethische redenen plantaardig leven (Janssen, Busch, Rödiger, & Hamm, 2016) en dat vegetariërs en flexitariërs vaker gezondheidsmotieven volgen (De Backer & Hudders, 2014). Er zijn ook vegetariërs, en vooral veganisten, die kiezen voor een plantaardig dieet omdat ze een walging hebben van vlees (Alan Beardsworth & Teresa Keil, 1992; De Backer & Hudders, 2014). Het zou kunnen dat deze walging zich later pas ontwikkelt na de keuze om de vleesconsumptie te verminderen (Rosenfeld, Rothgerber, & Tomiyama, 2020). Sowieso gebeurt het vaak dat de motivaties van niet-vleeseters fluctueren doorheen de jaren (Matthew B. Ruby, 2012).

Hoewel veel vleeseters zich bewust zijn van de gevolgen van vleesconsumptie en -productie, blijft het merendeel van de bevolking vlees eten en is vleesconsumptie wereldwijd nog steeds aan het stijgen (Godfray et al., 2018; Matthew B. Ruby, 2012; Willett et al., 2019). Vleeseters die wel bezorgd zijn om dieren en het klimaat zijn in staat om dit negatieve gedachtegoed opzij te schuiven bij het eten van vlees (Bastian, Loughnan, Haslam, & Radke, 2012). De cognitieve dissonantie die hierbij komt kijken, wordt ook wel de *vleesparadox* genoemd (Bastian & Loughnan, 2017; Rothgerber, 2020).

Bij vlees denken mensen namelijk niet aan dieren, ze denken aan eten. Dat bewijst een studie naar attitudes tegenover dierenleed. Negentig procent van de respondenten keurde het gebruik van onmenselijke slachtmethoden af, terwijl slechts eenenveertig procent het eten van vlees dat met dergelijke onmenselijke technieken is geproduceerd afkeurde (Braithwaite & Braithwaite, 1982). Van degenen die dierenwelzijn als zeer belangrijk beschouwen, geeft slechts ongeveer de helft aan bij de aankoop van vlees te denken aan het welzijn van landbouwhuisdieren (Mayfield, Bennett, Tranter, & Wooldridge, 2007). Een

dergelijk beredeneerd denken over dieren en vlees wordt ook weerspiegeld in de verschillende rechtvaardigingen die mensen onderschrijven om het eten van vlees of het doden van dieren voor voedsel te rationaliseren (Joy, 2011; Piazza et al., 2015; Rothgerber, 2013).

Zo ontdekten Piazza et al. (2015) de 4 *N*'s als meest voorkomende beweegredenen voor vleesconsumptie: *natural*, *normal*, *necessary* en *nice*. Met andere woorden ziet men het eten van vlees als iets dat eigen is aan de mens, als iets dat de "norm" is, als iets dat noodzakelijk is voor de gezondheid en de ontwikkeling van het lichaam, en bovenal vindt men het simpelweg lekker. Recenter kwamen andere motivaties naar boven, zo zouden er onvoldoende vegetarische alternatieven en vervangproducten zijn of had men simpelweg geen interesse in vegetarisch eten (Doorselaer, 2017; Mullee et al., 2017). Ook kwam naar boven dat men te weinig weet over vegetarisme of dat men er niet bewust mee bezig is. Sommigen gaven aan dat beperkte kookvaardigheden en culturele, media- en institutionele discoursen vaak een drempel vormen tot een vegetarische levensstijl (Kemper, 2020; Mullee et al., 2017). Vleeseters zouden een vegetarisch dieet voornamelijk overwegen vanwege gezondheidsredenen en nieuwe smaken (Dagevos et al., 2012; Mullee et al., 2017). Dit is opvallend, aangezien ethische motivaties bij vegetariërs minstens even belangrijk zijn. Het kan te maken hebben met het feit dat vleeseters er niet van houden om te denken aan de morele aspecten van vleesconsumptie (Piazza et al., 2015).

Vegafobie

"Vegetariërs en veganisten zijn irritant. Ze bederven feestjes, ze werpen complicaties op. Ze geven je het gevoel dat je hen buitensluit – en erger, dat jij door vlees te eten of koemelk te drinken iets doet wat slecht is.", aldus Dirk-Jan Verdonk die herkenbare reacties van vleeseters tegenover vegetariërs omschrijft (2019, p. 46). Een plantaardig dieet botst namelijk met het gangbare geloof, waardoor er soms op neergekeken wordt of waardoor het zelfs gestigmatiseerd wordt door anderen (Boyle, 2007; Park, 2002).

Vooral veganisten roepen binnen de westerse maatschappij negatieve associaties en stereotypes op (Bresnahan et al., 2016; MacInnis & Hodson, 2017; Sadalla & Burroughs, 1981). De denigrerende zienswijze op veganisten en veganisme noemt men ook wel vegafobie (Cole & Morgan, 2011). Uit onderzoek van Doorselaer (2017), die de betekenis van de term doortrok tot alle niet-vleeseters, blijkt dat bijna de helft van de Belgische vleeseters eerder hoog scoort op de vegafobie-schaal.

Afhankelijk van argumentsterkte en stigmarespons, blijkt dat veganisme vaak woede en ongemak triggert bij vleeseters (Bresnahan et al., 2016). Een verklaring voor de afkeurende houding ten opzichte van veganisten zou kunnen zijn dat men het belangrijk vindt om samen te eten en eten te delen (Bresnahan et al., 2016). Een onderzoek van Cole en Morgan (2011) toont echter dat het onbegrip jegens niet-vleeseters mee te wijten is aan de representatie van veganisten in kranten. Door de eetwijze te linken aan een bepaalde groep mensen en als een rariteit te framen in de media, wordt veganisme als het ware gemarginaliseerd. Mede hierdoor wordt veganisme en vegetarisme door buitenstaanders soms beschouwd als aanval op een collectieve ideologie, met name het *carnisme*. Omdat het merendeel van de bevolking vleeseter is, worden vegetariërs vaak gezien als mensen die tegen de traditie indruisen en zo de gangbare cultuur doorbreken. Bij sociale gelegenheden worden ze vaak gezien als “de uitzondering”, wat een zekere afstand benadrukt tussen hen en de rest (Backer, Fisher, Dare, & Costello, 2019).

Het onbegrip tegenover niet-vleeseters leidt dus tot stereotypering, verkeerde informatie en conflicten. Men sprak zelfs al over een polarisatie tussen beide groepen (Vandermoere et al., 2019). Als gevolg gaan vegetariërs hierdoor meer nadenken over hoe ze met vleeseters communiceren over hun eetkeuze (J. B. Greenebaum, 2012; Romo & Donovan-Kicken, 2012). Waar de ene zich eerder terughoudend opstelt en niet over zijn vleesloos dieet praat om conflicten te vermijden (A. Beardsworth & T. Keil, 1992; LeRette, 2014), gaat de andere op een strategische manier over zijn eetstijl praten (Romo & Donovan-Kicken, 2012). Nog anderen nemen echter een assertieve houding aan, waarbij ze de nadelen van vleesconsumptie verkondigen en tegelijkertijd de voordelen van een

plantaardig dieet (A. Beardsworth & T. Keil, 1992). Zodra ze vleeseters echter aansporen om ethisch en politiek na te denken over hun carnistische eetgewoonten, worden vleeseters vaak defensief en verwachten ze dat vegetariërs hun keuze om vlees te eten respecteren (J. B. Greenebaum, 2012). Om het ervaren ongemak te verminderen, bekritisieren ze de vegetariër of focussen ze op zijn tekortkomingen (Rothgerber, 2014a). De “veroordeelde” veroordeelt in dit geval de andere in een poging tot zichzelf beter te voelen en van zijn ongemak verlost te zijn (Rothgerber, 2014a; Sykes & Matza, 1957).

Tegenwoordig spreekt men echter ook van vleesschaamte, waarbij men het eten van vlees ziet als een morele overtreding of iets dat door de mensen om ons heen wordt afgekeurd (Berveling, 2019). Ons morele instinct houdt ons op het sociaal wenselijke spoor (Verplaetse, 2008). Maar wat sociaal wenselijk is voor de een, is dit niet vanzelfsprekend ook voor de ander. Hierbij komt dat het label ‘moreel’ of ‘immoreel’ een sterke invloed heeft op het zelfbeeld van mensen en hun gedrag. Vleeseters ervaren daarom soms negatieve gevoelens en morele inconsistentie (Berndsen & Pligt, 2004). Zeker mensen die vlees eten en daarna in aanraking komen met een ethische vegetariër, worden geraakt in het zelfbeeld (Cramwinckel, 2016).

In feite zijn vegetariërs het slechte geweten van de vleeseter – en veganisten dat van vegetariërs – naar wie het niet prettig luisteren is (Verdonk, 2019). Vegetariërs worden namelijk gezien als moraalridders of – meer extreem – als activisten. En activisten roepen weerstand op (Bashir, Lockwood, Chasteen, Nadolny, & Noyes, 2013). Waar men echter eerst dacht dat de radicaliteit van de boodschap van activisten afkeer opriep (Bashir et al., 2013), toont een nieuwe studie dat men zich stoort aan activisten omdat ze ons indirect wijzen op ons eigen slechte gedrag (Cramwinckel, 2016). In de studie lieten ze de respondenten worst eten en enkele vragen beantwoorden. De respondenten voelden zich goed omdat ze een goede daad hadden verricht door deel te nemen aan het onderzoek. Daarna kregen ze echter te zien dat andere participanten hadden geweigerd om worst te eten omdat zij het eten van vlees immoreel vinden. Deze ‘morele weigeraars’ zorgden ervoor dat de eerste respondenten hun moraliteit in vraag stelden en zo aan hun eigen goedheid

twijfelden: “ik heb daarnet wel worst gegeten. Wat zegt dat over mij? Vindt die ander mij nu een slecht mens?”. Ze denken negatiever over zichzelf en reageren dat af door boos te worden op de ander. De studie toont tegelijkertijd dat kritiek op vegetariërs vaker voorkomt bij ethische vegetariërs. Mensen die dit doen omwille van gezondheidsredenen of omdat ze geen vlees lusten, kunnen op veel minder backlash rekenen omdat deze motivatie “puur persoonlijk” is (Cramwinckel, 2016).

Dit gegeven zou ook gelden bij niet-vleeseters. Veganisten die om ethische redenen geen dierlijke producten consumeren, kunnen geen respect opbrengen voor vegetariërs of flexitariërs die omwille van gezondheidsredenen hun vleesconsumptie verminderen (J. Greenebaum, 2012). Aangezien de meeste veganisten ethische overtuigingen volgen (Janssen et al., 2016), veronderstellen we dat veganisten negatiever zullen staan tegenover vleeseters dan vegetariërs.

Carnifobie

Als we al het voorgaande onderzoek bekijken, kunnen we concluderen dat niet-vleeseters een rationele levenskeuze maken, maar niet begrepen en zelfs aangevallen worden door de meerderheidsgroep die wel vlees eet. Hoe gaat de vegetariër/veganist hier mee om?

Onderzoeken tonen dat vegetariërs eerder afkerig staan tegenover vlees, dan tegenover vleeseters (Barnes-Holmes, Murtagh, Barnes-Holmes, & Stewart, 2010; Kenyon & Barker, 1998; Romo & Donovan-Kicken, 2012). Aan de hand van een impliciete-associatietest vond men dat vleeseters afbeeldingen van vlees iets positiever beoordelen dan afbeeldingen van groenten terwijl vegetariërs afbeeldingen van vlees ronduit negatief beoordelen en die van groenten positief (Barnes-Holmes et al., 2010). In een Amerikaans onderzoek geloofde bijna 87% van de vegetarische respondenten dat vlees eten onethisch was. Toch hielden ze vleeseters niet aan diezelfde ethische normen. Ze veroordeelden carnivoren niet omdat ze zich realiseerden dat vlees eten een dominant onderdeel van de

Amerikaanse cultuur is. Bovendien waren op één na alle vegetariërs pas op latere leeftijd bekeerd tot het vegetarisme en hadden alle deelnemers vrienden, collega's en geliefden die vlees aten (Romo & Donovan-Kicken, 2012). Het zou ook kunnen dat vegetariërs minder streng zijn voor vleeseters omdat velen onder hen wel nog dierlijke producten eten zoals melk en eieren of af en toe wel eens "cheaten" door toch vlees of vis te eten (Barr & Chapman, 2002; Gossard & York, 2003; Krizmanic, 1992; Kwan & Roth, 2004; White, Seymour, & Frank, 1999).

Toch zijn er ook mensen die een walging ontwikkelen en vlees zo veel mogelijk proberen te vermijden, ook de mensen die vlees eten dus. Zelfs binnen de groep van niet-vleeseters, worden mensen veroordeeld die af en toe wel eens iets dierlijks consumeren (Green, 2019). Zoals eerder gezegd veroordelen ethische vegetariërs en veganisten de mensen die vegetarisch worden omwille van gezondheidsredenen (Rothgerber, 2014b) en heerst er tussen veganisten onderling veel kritiek en vijandigheid over wie "een goede of slechte veganist" is (Green, 2019; J. Greenebaum, 2012). Sommige veganisten gaan bewust op zoek naar een veganistische partner omdat ze niet kunnen samen zijn met iemand die vlees eet, dit noemt men ook wel *vegansexuality* (Potts & Parry, 2010).

Er is dus wel sprake van een afkeer tegenover vlees en tegenover het eten vlees, maar er werd voorlopig nog niet gevonden hoe niet-vleeseters staan tegenover mensen die vlees eten. In onze hypothese gaan we ervan uit dat niet-vleeseters een negatieve attitude hebben tegenover vleeseters en dus carnifob zijn:

Hypothese 1a: Niet-vleeseters hebben een negatieve attitude tegenover vleeseters.

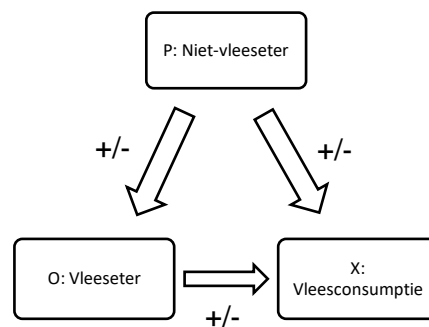
Aangezien het al meermaals bewezen is dat vegafobie bestaat, gaan we er in dit onderzoek ook vanuit dat er weerstand in de omgekeerde richting zal zijn:

Hypothese 1b: Vleeseters hebben een negatieve attitude tegenover niet-vleeseters.

Nu beide processen voor de eerste keer tegelijk worden bestudeerd, rijst een bijkomende onderzoeksvraag: Welke weerstand is het sterkst?

Om deze stelling te onderbouwen, gebruiken we de *Balance Theory* van Fritz Heider (1946) die stelt dat de houding van de te analyseren persoon (P) ten opzichte van een

andere persoon (O) afhankelijk is van een derde “X”, die voor eender wat kan staan. Als alle signalen ten opzichte van elkaar vermenigvuldigd worden en de uitkomst is positief, spreken we van een balans. Indien een van de twee een negatieve attitude heeft, zal de uitkomst negatief zijn en is er sprake van een disbalans. In dit geval stellen we dat “P” een niet-vleeseter is, “O” een vleeseter en dat “X” gelijk staat aan vleesconsumptie (Figuur 1).

Figuur 1: Balans Theorie niet-vleeseters versus vleeseters

Als de vleeseter dus een positieve attitude heeft tegenover het eten van vlees en de niet-vleeseter een negatieve, is er een disbalans. Dit maakt dat de niet-vleeseter ook een negatieve attitude tegenover de vleeseter zal hebben om tot een balans te komen. Hetzelfde geldt voor vegafobie, wanneer “P” een vleeseter is en “O” een niet-vleeseter. We trekken dit gegeven door tot de groep “niet-vleeseters” tegenover de “vleeseters”.

Socio-demografisch profiel van (niet-)vleeseters

Door de jaren heen is gebleken dat voedingspatronen samenhangen met socio-demografische factoren zoals geslacht, leeftijd, inkomen, scholing en politieke voorkeur. Zo bleek bijvoorbeeld dat vleeseters voornamelijk mannelijk en lager geschoold zijn terwijl niet-vleeseters voornamelijk vrouwelijk en hoogopgeleid zijn (Doorselaer, 2017; Mullee et al., 2017; Vandermoere et al., 2019). Vrouwen eerder dan mannen geloven dat een vleesloos dieet gezond is en haalbaar (Mullee et al., 2017). Onderzoeken van overal ter wereld tonen bovendien dat oudere mannen met conservatieve waarden minder weten over de wetenschap achter klimaatverandering en ook minder bereid zijn om te veranderen (Krange, Kaltenborn, & Hultman, 2019; McCright & Dunlap, 2011; Oreskes & Conway, 2011; Tranter &

Booth, 2015). Vrouwen met eerder linkse waarden zouden daarentegen veel meer begaan zijn met de klimaatcrisis, er meer kennis over hebben en vaker bereid zijn om hun gedrag te veranderen (Leneman, 1997; Semenza et al., 2008). Mede hierdoor wordt vegetarisme door veel mannen nog steeds gezien als iets “typisch vrouwelijk” en zelfs afval sorteren is voor veel mannen iets voor “mietjes” en vrouwen (Hultman & Pulé, 2018). Over het algemeen associëren zowel mannen als vrouwen vlees met mannelijkheid (Rozin, Hormes, Faith, & Wansink, 2012) en vegetarische of veganistische voeding net minder (Matthew B Ruby & Heine, 2011; M. A. Thomas, 2016). Deze stigmatisering uit zich in een mannelijke weerstand tegen vegetariërs en veganisten (Vandermoere et al., 2019), waarbij vrouwen opvallend vaker te maken krijgen met kritiek dan mannen (Merriman, 2010). Het werd ook al bewezen dat vrouwen meer afkerig zijn tegenover vlees en het eten van vlees, dan mannen (Kubberød, Ueland, Rødbotten, Westad, & Risvik, 2002; Kubberød, Ueland, Tronstad, & Risvik, 2002). We veronderstellen dus dat carnifoben voornamelijk vrouwelijk zijn.

Volgens verschillende onderzoeken bestaat er ook een verband tussen ideologische attitudes en het type consumptie. Zo zouden vleeseters bijvoorbeeld hoger scoren op *right-wing authoritarianism* (RWA) (Dhont & Hodson, 2014; Truwant, 2017), dit is een schaal die waarden zoals conventionalisme, autoritaire agressie en autoritaire submissie weerspiegelt. Mensen die hoger op RWA staan zijn vaak aanhangers van rechtse partijen, ze zijn meer gedreven in sociale cohesie en bieden meer weerstand tegen verandering van gemeenschappelijke praktijken. Dit bepaalt dat zij traditionele praktijken meer ondersteunen en beoefenen (waaronder vleesconsumptie) en vegetarisme en veganisme als een bedreiging voor cultuur en familietradities te zien (Dhont & Hodson, 2014). Mensen die hoger in RWA of SDO (Sociale Dominantie Oriëntatie) zitten zouden overigens meer bereid zijn om vlees te eten en dieren te exploiteren omdat ze een gevoel van superioriteit ten opzichte van dieren hebben. Rechtse aanhangers consumeren niet alleen meer dieren omdat ze van de smaak van vlees genieten, maar ook omdat ze daarmee de dominante ideologieën en het verzet tegen culturele verandering ondersteunen (Dhont & Hodson, 2014; Dhont, Hodson, & Leite, 2016; MacInnis & Hodson, 2017; Monteiro, Pfeiler, Patterson, & Milburn, 2017).

Mensen met een rechtse politieke voorkeur zijn ook vaker vegafob dan mensen met een linkse voorkeur (Doorselaer, 2017; Vandermoere et al., 2019). Als gevolg stellen we in onze hypothese dat vooral vrouwen met een linkse voorkeur carnifob zullen zijn.

Hoewel vaak naar boven komt dat klimaatontkenners vooral oudere mannen zijn (McCright & Dunlap, 2011; Pederby, 2019; Semenza et al., 2008), heerst er twijfel over de invloed van leeftijd op vleesconsumptie. Waar sommigen studies aangeven dat jongeren net minder vlees zouden eten (Bedford & Barr, 2005; Fraser, Welch, Luben, Bingham, & Day, 2000; Mullee et al., 2017; Wozniak et al., 2020), toont een andere het omgekeerde (Daniel, Cross, Koebnick, & Sinha, 2011). Leeftijd zou echter wel een significante voorspeller zijn voor vegafobie; hoe ouder, hoe negatiever de houding tegenover vegetariërs en veganisten (Doorselaer, 2017; Vandermoere et al., 2019). Dit kan te maken hebben met generatieverschillen, maar toont wel dat leeftijd een invloed kan hebben op iemands attitude tegenover voedingsgroepen. We veronderstellen dat jongere niet-vleeseters negatiever staan tegenover vleeseters dan oudere.

Ook de invloed van inkomen is twijfelachtig. Pierre Bourdieu toonde in 1979 in zijn boek *La Distinction. Critique sociale du jugement* al dat iemands eetvoorkeur vaak een uiting is van de klasse waartoe hij/zij behoort (Bourdieu, 2016). Zo zouden vooral mensen met een lager inkomen veel vlees eten, en zouden mensen met een hoger inkomen lichtere voeding eten zoals bijvoorbeeld meer groenten en fruit (Chan & Zlatevska, 2019; Gossard & York, 2003). Soms beweert men echter het omgekeerde, dat eerder mensen met een laag inkomen vegetarisch zijn (Bedford & Barr, 2005; Stahler, 2015; Wozniak et al., 2020). Dit kan verklaard worden door het feit dat vegetariërs vaak jong zijn en dus nog geen inkomen hebben (Wozniak et al., 2020). Op vlak van attitude werden nog geen ontdekkingen gedaan wat betreft inkomen, maar omdat er vaker bewezen werd dat niet-vleeseters een laag inkomen hebben, wordt verondersteld dat dat bij carnifoben ook zo is.

Dit brengt ons naar het opleidingsniveau. Zoals eerder aangehaald zouden niet-vleeseters over het algemeen hoger opgeleid zijn dan vleeseters (Leneman, 1997; Truwant, 2017; Wozniak et al., 2020). Hoogopgeleiden scoren ook lager op de vegafobie-schaal

(Doorselaer, 2017; Vandermoere et al., 2019). Dit kan te maken hebben met het feit dat er steeds meer gegronde redenen zijn om geen dierlijke producten te consumeren en dat vooral mensen die hiervan op de hoogte zijn, de stap zetten tot een vleesloos dieet. Met het oog op bovenstaande onderzoeken kunnen we veronderstellen dat carnifoben vooral hoger opgeleide vegetarische vrouwen zijn van een lage leeftijd en met een laag inkomen.

Al deze sociale eigenschappen bepalen ook tot welke groep iemand behoort, je plaats binnen het gezin, op je werk, bij je thuis, binnen je vriendengroep... En die sociale omgeving bepaalt op zijn beurt weer onze voedselvoorkeuren (Pliner & Pelchat, 1986). Zo zouden smaakvoorkeuren overeenstemmen met die van je zussen en broers (Pliner & Pelchat, 1986). Bij adolescenten zou de lunch vooral mee bepaald worden door vrienden en het avondeten door hun huisgenoten, meestal familieleden (Contento, Williams, Michela, & Franklin, 2006). Sociale netwerken zouden ook bepalend zijn voor het al dan niet eten van vlees, zo zouden vegetarische vrienden of familieleden helpen om een vleesloos dieet aan te nemen en/of te behouden (Jabs et al., 1998; Lea & Worsley, 2001). Als vegetarisch eten als iets normaal wordt beschouwd door omstanders, is het met andere woorden gemakkelijker over te nemen en te behouden (Jabs et al., 1998). Vegetarische vrienden, gezinsleden of huisgenoten zouden ook zorgen voor minder vegafobie (Vandermoere et al., 2019). Heeft de sociale omgeving ook een invloed op carnifobie? Is men minder carnifob indien men vleesetende huisgenoten heeft? We veronderstellen van wel.

Methoden

De bovenstaande hypothesen werden getoetst aan de hand van een cross sectionele online survey.

Sample en procedure

Een totaal aantal van N = 827 respondenten nam deel aan deze kwantitatieve studie, waar na selectie nog N = 506 bruikbare cases van overbleven. Aangezien de demografische factoren een belangrijke rol spelen in dit onderzoek, werden respondenten die een van deze vragen niet invulden, weggelaten uit het onderzoek. Zo waren er 41 respondenten zonder leeftijdswaarde, 2 respondenten zonder politieke voorkeur, 11 respondenten vulden liever niet in wat hun inkomen was en 3 non-binaire respondenten werden uit de analyse gehaald om een duidelijke lijn te kunnen trekken tussen man en vrouw. 62 Nederlanders en 12 andere nationaliteiten werden weggelaten om specifiek op België te kunnen focussen. Tenslotte werden 190 onafgewerkte surveys uit de databank gehaald (Progress < 100).

De uiteindelijke steekproef bestond voor 72.3% (n = 366) uit vrouwen en 27.7% uit mannen (n = 140) waarvan het merendeel (67.8%) tussen de 18 en 29 jaar, 23.3% tussen de 30 en 49 jaar en de rest ouder dan 50. Drie kwart van de respondenten is hoger opgeleid en de politieke voorkeur leunde over het algemeen meer naar links. Qua inkomen ontvangt het merendeel een gemiddeld bedrag of heeft (nog) geen inkomen. Dit hangt hoogstwaarschijnlijk samen met de hoge representatie van jongeren. (Zie Tabel 1.)

Tabel 1: Samenstelling steekproef

	N = 506	Percentage
Geslacht		
Man	140	27.7
Vrouw	366	72.3
Leeftijd		
18 - 29	343	67.8
30 - 49	118	23.3
50+	45	8.9
Opleidingsniveau		
Laag	120	23.7
Hoger bachelor	223	44.1

Hoger master/doctoraat	163	32.2
Politieke voorkeur		
Eerder links	215	42.5
Neutraal	186	36.8
Eerder rechts	105	20.8
Inkomen		
Geen inkomen	166	32.8
Minder dan €1500	104	20.6
€1500 - €2500	186	36.8
Meer dan €2500	50	9.9

De gegevens werden gedurende één week in april 2020 via een volledig anonieme websurvey (er werden geen IP-adressen verkregen) verzameld in België door middel van convenience sampling. De link naar de enquête werd verspreid via sociale media en persoonlijke contacten, waarbij men op voorhand werd geïnformeerd over het opzet van het onderzoek. Om aan een degelijk aantal vegetarische en veganistische respondenten te geraken, werd de survey ook geplaatst in een facebookgroep voor veganisten (Vegans of Belgium).

Voor de onderzoeksopzet werd gebruik gemaakt van het programma Qualtrics. De vragen werden onderbouwd met theorieën uit het literatuuronderzoek en de verzamelde data werden geanalyseerd aan de hand van SPSS (Statistical Package for Social Sciences). De studie maakte deel uit van een masterproefonderzoek en werd volledig uitgeschreven volgens de richtlijnen van de American Psychological Association (APA). Het onderzoek werd enkel bij volwassenen gevoerd en bevatte geen gevoelige onderwerpen. Voor dit soort onderzoek stelt de Ethische Commissie dat er geen ethische goedkeuring nodig is.

Inhoud

De vragenlijst werd opgebouwd uit verschillende blokken waarbij in eerste instantie de socio-demografische gegevens van de respondent werden bevraagd, vervolgens het voedingspatroon en motivaties hiervoor, de attitude tegenover vleeseters en tegenover vegetariërs en vervolgens het identificatiegevoel met deze groepen. De survey sloot af met de vraag of men zich soms ongemakkelijk of aangevallen voelt door mensen die wel of geen

vlees eten. De enquête duurde ongeveer 10 minuten om in te vullen. Hij werd gepre-test bij twee personen (één man van 56 jaar en één vrouw van 23 jaar); waarna enkele kleine aanpassingen werden gedaan zoals andere verwoordingen en een geijkte schaal bij de vraag naar de mate van vleesconsumptie. Tijdens de eerste uren dat de survey online stond, werd duidelijk dat veel mensen buiten de leeftijdscategorie vielen, deze werd daarom uitgebreid van 18 tot 55 jaar naar 18 jaar en ouder. Toen ook duidelijk werd dat niet iedereen alle vragen beantwoordde, werden alle vragen verplicht te beantwoorden.

Voor het demografische profiel werd in eerste instantie gevraagd naar het geslacht, de leeftijd en de nationaliteit. Vervolgens werd het opleidingsniveau, beroep en inkomen bevraagd, waarbij we ook vroegen naar het hoogst behaalde diploma van de moeder omdat dit vaak een grote impact heeft op iemands huidige opleidingsniveau (D. Thomas, 1994). De respondenten moesten twee vragen invullen die verband hielden met hun politieke voorkeur, waarbij één vroeg naar de politieke voorkeur op een schaal van links tot rechts (0 = links en 10 = rechts) en de andere naar hoe belangrijk ze het klimaatbeleid, sociaal beleid, economisch beleid en migratiebeleid achten aan de hand van een 7-punt Likert schaal. Tenslotte vroegen we naar de woonsituatie van de respondent en of eventuele huisgenoten wel of geen vlees eten.

Deze laatste vraag vormde een brug tot de blok over het voedingspatroon. De respondent kreeg de vraag zich te definiëren tot carnivoor (Vleeseter: iemand voor wie vlees eten centraal staat/belangrijk is.) (n = 48), omnivoor (Iemand die alles eet en niet bewust bezig met bepaalde voeding meer of minder te eten.) (n = 136), flexitariër (Iemand die overwegend vegetarisch eet, maar af en toe ook een stukje vlees of vis lust.) (n = 110), pescotariër (Iemand die geen vlees eet, maar wel vis.) (n = 24), pollo-vegetariër (Iemand die geen rood vlees eet, maar wel gevogelte.) (n = 5), lacto-ovo vegetariër (Iemand die geen vlees en vis eet, maar wel eieren en zuivelproducten.) (n = 15), lacto-vegetariër (Iemand die geen vlees, vis en eieren eet, maar wel zuivelproducten.) (n = 2), ovo-vegetariër (Iemand die geen vlees, vis en zuivelproducten eet, maar wel eieren.) (n = 7), vegetariër (Iemand die niets eet van het gedode dier.) (n = 33) of veganist (Iemand die geen vlees, vis en andere

dierlijke producten zoals zuivel, eieren en honing eet of consumeert, dus niet voor voeding, kledij en andere artikelen.) (n = 126). Sommigen hadden de optie “ander” aangeduid en legden vervolgens uit welke voedingsmiddelen ze wel of niet consumeerden. Op basis van deze info en de vraag erna werden zij handmatig toegevoegd aan een van bovenstaande categorieën. We vroegen de respondenten immers ook om hun vleesconsumptie te positioneren op een schaal van 1 tot 10 (waarbij 1 = veganist en 10 = vleeseter).

Pescotariërs en pollo-vegetariërs worden meegerekend tot de flexitariërs, omdat zij wel bewust minder vlees consumeren dan carnivoren en omnivoren, maar nog steeds meer dan vegetariërs en veganisten (Steltenpool, 2019). Er werd gekozen om de mensen die wel nog vlees eten (carnivoor, omnivoor, flexitariër, pescotariër, pollo-vegetariër) (n = 323) te onderscheiden van de groep die helemaal geen vlees meer eet (lacto-ovo-vegetariër, lacto-vegetariër, ovo-vegetariër, vegetariër en veganist) (n = 183). Voor de tweede onderzoeksvraag werden de vegetariërs (lacto-ovo-vegetariër, lacto-vegetariër, ovo-vegetariër en vegetariër) (n = 57) onderscheiden van de veganisten (n = 126). Aan de hand van een 7-punt Likert schaal werd ook gevraagd naar de motivaties voor dit voedingspatroon (In hoeverre gelden volgende motivaties voor uw beslissing om wel of geen vlees en/of andere dierlijke producten te consumeren? Smaak, dierenwelzijn, milieu, religie, gezondheid, prijs, onvoldoende alternatieven, noodzakelijk, normaal, natuurlijk, voedingspatroon naasten). Deze gegevens werden uiteindelijk niet gebruikt voor het onderzoek.

Voor de attitude tegenover vleeseters (carnifobie) en niet-vleeseters (vegafobie) werd gebruik gemaakt van de *Attitude Towards Vegetarians Scale* (Chin et al., 2002). De schaal bestaat uit 21 items die bevraagd worden aan de hand van een 7-punt Likert schaal. De term vegetariërs werd echter vervangen door “mensen die geen vlees/dierlijke producten eten” en voor de attitude tegenover vleeseters werd dezelfde schaal gebruikt, maar dan met betrekking tot “mensen die vlees/dierlijke producten eten”. Voor beide schalen werden alle items gehercodeerd opdat ze in dezelfde richting stonden (waarbij 1 = helemaal niet akkoord en 7 = helemaal akkoord). Hoe lager men scoort, hoe positiever de attitude en omgekeerd. De interne betrouwbaarheid van de schalen werd getest aan de hand van de

betrouwbaarheidsanalyse, waarbij de Cronbach's Alpha (α) hoger dan 0,7 moet zijn. Bij de attitudeschaal tegenover vleeseters was dat het geval ($\alpha = 0.88$) en voor niet-vleeseters ook ($\alpha = 0.90$) (Tabel 3). Hieronder een overzicht van de stellingen die horen bij deze schaal (Tabel 2).

Tabel 2: Items attitudeschaal tegenover vleeseters en niet-vleeseters

1.	Mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten preken te veel over hun levensovertuiging en eetgewoonten.
2.	Mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten zouden hun eetgewoonten niet moeten verbergen.
3.	De eetgewoonten van mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten zijn schadelijk voor de tradities van dit land.
4.	Individueen die (geen) vlees/dierlijke producten eten zijn 'sulliger' dan zij die wel vlees eten.
5.	Je kan een gebalanceerd dieet eten zonder/met vlees/dierlijke producten.
6.	Mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten, zijn overbezorgd over hun gewichtstoename.
7.	Mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten, zijn psychologisch ongezond.
8.	Het is niet oké om iemand te pesten omdat hij/zij (geen) vlees/dierlijke producten eet.
9.	Weigeren om vlees/dierlijke producten/vegetarisch te eten is gewoon een fase.
10.	Er zijn enkele goede redenen om (geen) vlees/dierlijke producten te eten.
11.	Mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten zijn te idealistisch.
12.	Ik keur het goed of zou het goedkeuren wanneer mijn kinderen (geen) vlees/dierlijke producten (zouden) eten.
13.	Het is acceptabel voor individuen om een gerecht met/zonder vlees/dierlijke producten te weigeren wanneer zij dit geserveerd krijgen.
14.	Mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten hebben respect voor de rechten van anderen die wel vlees eten.
15.	Mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten gebruiken hun eetgewoonten om aandacht te krijgen.
16.	Mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten zijn gierig.
17.	Veel mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten, eten stiekem vlees/vegetarisch.
18.	Ik vermijd interactie met mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten wanneer dit mogelijk is.
19.	Mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten, geloven dat zij beter zijn dan anderen.
20.	Mensen die weigeren vlees/dierlijke producten/vegetarisch te eten zijn kinderachtig en onvolwassen.
21.	Mensen die (geen) vlees/dierlijke producten eten zien er ziek en ongezond uit.

Voor de analyse werd voor beide gevallen van alle items een gemiddelde score genomen die dan de algemene attitude tegenover vleeseters en niet-vleeseters weerspiegelde.

Voor de identificatie met het voedingspatroon werd eerst gepolst hoe belangrijk het eetpatroon is voor de identiteit van de respondent (waarbij 1 = helemaal niet belangrijk en 7 = zeer belangrijk) en vervolgens werd aan de hand van een 7-punt Likert schaal onderzocht in welke mate men mensen die wel of geen vlees eten (i) als gelijken beschouwen en (ii) gehecht zijn aan hen (waarbij 1 = helemaal niet en 7 = zeer zeker). Ook van deze schalen werd het gemiddelde berekend om het algemene identiteitsgevoel te kunnen weergeven aan de hand van één variabele. De identificatieschaal voor niet-vleeseters was betrouwbaar met een Cronbach's α van 0.73 en die voor vleeseters met 0.71 (Tabel 3).

Tenslotte vroegen we aan de hand van een 7-punt Likert schaal in hoeverre de respondenten zich soms (i) ongemakkelijk voelen of (ii) aangevallen voelden door niet-vleeseters en vleeseters (waarbij 1 = nooit en 7 = altijd). Ook hiervan werd een variabele gemaakt met het gemiddelde van beide schalen. De schalen werden bij elkaar gevoegd omdat een ongemakkelijk gevoel en een aangevallen gevoel beide betekenen dat men weerstand ervaart, en het is die weerstand die we willen onderzoeken. De schaal tegenover niet-vleeseters was betrouwbaar met $\alpha = 0.82$ en die voor vleeseters ook met $\alpha = 0.89$ (Tabel 3). De survey eindigt met een open vraag waar respondenten hun ervaringen met weerstand door (niet-)vleeseters kunnen toelichten.

Tabel 3: Betrouwbaarheidsanalyse attitudeschaal, identificatieschaal en weerstandschaal

	Schaal	Cronbach's Alpha (α)
Attitude	tgo niet-vleeseters	0.897
	tgo vleeseters	0.882
Identificatie	met niet-vleeseters	0.726
	met vleeseters	0.707
Aangevallen/ongemak	door niet-vleeseters	0.821
	door vleeseters	0.888

Resultaten

Om te weten of er sprake is van polarisatie tussen vleeseters en niet-vleeseters onderzoeken we in eerste instantie of er een verband bestaat tussen het voedingspatroon en de attitude tot beide voedingsgroepen. We voeren hiervoor twee onafhankelijke T-tests uit met als onafhankelijke variabele een categorische variabele waarbij 1 = vleeseter en 2 = niet-vleeseter en als afhankelijke variabele één keer de attitude tegenover vleeseters (carnifobie) en één keer de attitude tegenover niet-vleeseters (vegafobie). Voor carnifobie is het verschil tussen vleeseters ($M = 2.38$, $SD = 0.65$) en niet-vleeseters ($M = 3.44$, $SD = 0.71$) significant ($t(350.13) = -16.68$; $p = 0.000$) met een verschil van 1.07 (Tabel 4). Dezelfde test werd herhaald voor de attitude tegenover niet-vleeseters, hierbij was het verschil significant ($t(498) = 10.00$; $p = 0.000$) met slechts 0.64 waarbij het gemiddelde van vleeseters wel hoger lag ($M = 2.43$, $SD = 0.78$) dan dat van niet-vleeseters ($M = 1.80$, $SD = 0.47$) (Tabel 4). Om *the otherness* tussen beide groepen in kaart te kunnen brengen, onderzoeken we echter ook het identiteitsgevoel en de ervaren weerstand tussen beide groepen.

Tabel 4: T-test attitude bij vleeseters en niet-vleeseters

		Gem.	Standaardafw.	Sig. (2-tailed)	Vershil in gem.
Attitude tegenover vleeseters	Vleeseters	2.3756	0.64675	0.000	-1.066
	Niet-vleeseters	3.4416	0.71210	0.000	-1.066
$t = -16.684$, $df = 350.129$, $p = 0.215$					
Attitude tegenover niet-vleeseters	Vleeseters	2.4327	0.77662	0.000	0.63644
	Niet-vleeseters	1.7963	0.47111	0.000	0.63644
$t = 10.005$, $df = 498$, $p = 0.000$					

Als tweede item toetsen we het identiteitsgevoel tussen vleeseters en niet-vleeseters. Ook dit wordt gedaan aan de hand van een T-test. Voor de identificatie met vleeseters vinden we een significant verschil ($t(504) = -3.32$; $p = 0.000$) van 0.45 met een gemiddelde van 5.14 voor vleeseters en 5.59 voor niet-vleeseters (Tabel 5). Voor de identificatie met

niet-vleeseters vinden we een significant verschil ($t(504) = -6.54$; $p = 0.000$) van 0.80 met een gemiddelde van 5.27 voor vleeseters en 6.08 voor niet-vleeseters (Tabel 5).

Tabel 5: T-test identificatie tussen en met vleeseters en niet-vleeseters

Schaal		Gem.	Standaardafw.	Sig. (2-tailed)	Vershil in gem.
Identificatie met vleeseters	Vleeseters	5.1440	1.60265	0.001	-0.44893
	Niet-vleeseters	5.5929	1.17884	0.000	-0.44893
	$t = -3.315$, $df = 504$, $p = 0.000$				
Identificatie met niet-vleeseters	Vleeseters	5.2740	1.50929	0.000	-0.80251
	Niet-vleeseters	6.0765	0.91965	0.000	-0.80251
	$t = -6.537$, $df = 504$, $p = 0.000$				

Ten derde onderzoeken we in hoeverre mensen met een bepaald voedingspatroon zich aangevallen of ongemakkelijk voelen door de andere groep. Als eerste onderzoeken we in hoeverre mensen zich ongemakkelijk/aangevallen voelen door vleeseters. Hier constateren we een groot significant verschil ($t(504) = -20.82$; $p = 0.001$) tussen vleeseters ($M = 1.80$, $SD = 1.12$) en niet-vleeseters ($M = 4.13$, $SD = 1.35$) (Tabel 6). Aangezien de score bij niet-vleeseters boven de 4 ligt, kunnen we besluiten dat zij zich vaker dan soms aangevallen of ongemakkelijk voelen door vleeseters. Omgekeerd voelen vleeseters zich meer ongemakkelijk/aangevallen door niet-vleeseters met een gemiddelde score van 2.18, niet-vleeseters scoren 1.89. Het verschil is significant ($t(504) = 2.63$; $p = 0.002$) (Tabel 6).

Tabel 6: T-test ongemak en weerstand bij vleeseters en niet-vleeseters

Schaal		Gem.	Standaardafw.	Sig. (2-tailed)	Vershil in gem.
Aangevallen/ongemak door vleeseters	Vlees	1.7957	1.12429	0.000	-2.3354
	Geen vlees	4.1311	1.35438	0.000	-2.3354
	$t = -20.820$, $df = 504$, $p = 0.001$				
Aangevallen/ongemak door niet-vleeseters	Vlees	2.1796	1.24684	0.009	0.28612
	Geen vlees	1.8934	1.03820	0.006	0.28612
	$t = 2.630$, $df = 504$, $p = 0.002$				

Buiten het ene gemiddelde waarbij niet-vleeseters aangeven zich vaker dan soms ongemakkelijk of aangevallen te voelen door vleeseters ($M = 4.13$, $SD = 1.35$) ($p = 0.192$), liggen alle overige scores significant onder 4 ($p = 0.000$). Dit wil zeggen dat beide partijen niet negatief staan tegenover elkaar, maar wel minder positief dan tegenover hun eigen groep.

De open vraag gaf een duidelijker beeld op wat men zoal voelt of ervaart bij sociale interactie met de andere groep. Enkele zaken die vaak naar boven kwamen waren onbegrip ("Ze begrijpen niet hoe moeilijk het is om dieren op iemand zijn bord te zien, ruiken en voelen.", "Ze begrijpen mijn keuze niet en hebben er geen begrip voor. Ze vinden dat ik overdrijf."), ongemak ("Soms voel ik mij ongemakkelijk als ik een etentje organiseer of ergens ga eten en er is geen of weinig vegetarische alternatieven als er één vegetarische/veganistische vriendin bij is.", "Soms voel ik me ongemakkelijk als ik iets vegetarisch wil bestellen wanneer ik met mensen op stap ben die tegen vegetarisch eten zijn.") en discussies ("Moeilijk om gewoon rustig te eten zonder commentaar van vleeseters rond mij. Het zijn zij die altijd beginnen over mijn vegetarisme, vooral om een discussie aan te wakkeren.", "Kan vaak uitdraaien naar een hitsige discussie aan tafel."). Opvallend is dat niet-vleeseters vaak vermelden dat discussies gestart worden door vleeseters en dat zij degenen zijn met commentaar, terwijl vleeseters vaker zeggen dat zij zich veroordeeld of ongemakkelijk voelen door niet-vleeseters. Veel respondenten vulden echter niets in of gaven aan dat zij zich nooit ongemakkelijk of aangevallen voelden ("Ik voel mij nooit aangevallen iedereen doet wat hij wilt.", "Dit is nog nooit gebeurd. Ik respecteer iedereen zijn visie in deze.").

Voor de tweede hypothese voeren we dezelfde Independent Samples T-testen uit, maar dit keer met de plantaardige voedingscategorieën (1 = vegetariërs en 2 = veganisten) als onafhankelijke variabele en de attitude tegenover vleeseters en niet-vleeseters als afhankelijke variabele. Als eerste onderzoeken we de houding tegenover niet-vleeseters. Hierbij verschilt het gemiddelde van vegetariërs ($M = 1.84$, $SD = 0.49$) maar weinig met dat van veganisten ($M = 1.78$, $SD = 0.46$), het is niet significant ($t(100.84) = 0.79$; $p = 0.432$).

Ten tweede kijken we naar de attitude tegenover vleeseters, deze is wel significant ($t(106.64) = -2.84$; $p = 0.005$) met een verschil van 0.32. Hierbij scoren de vegetariërs lager ($M = 3.22$, $SD = 0.71$) dan de veganisten ($M = 3.54$, $SD = 0.69$) (Tabel 7).

Vervolgens is het identiteitsgevoel met vleeseters voor vegetariërs ($M = 5.75$, $SD = 1.08$) bijna gelijk aan dat voor veganisten ($M = 5.52$, $SD = 1.22$), het verschil is niet significant ($t(121.41) = 1.24$; $p = 0.219$). Het identiteitsgevoel met niet-vleeseters daarentegen is iets sterker met een gemiddelde van 6.12 voor vegetariërs en 6.06 voor veganisten, maar ook dit verband is niet significant ($t(108.10) = 0.46$; $p = 0.649$) (Tabel 7). Er bestaat in beide gevallen dus geen significant verband en de identificatie met niet-vleeseters ligt zelfs hoger bij vegetariërs dan bij veganisten.

Wanneer we onderzoeken of niet-vleeseters zich ongemakkelijk/aangevallen voelen door vleeseters merken we een significant verschil ($t(91.80) = -3.70$; $p = 0.000$) met 3.56 voor vegetariërs en 4.39 voor veganisten. Omgekeerd is het verschil in gevoel niet significant ($t(132.97) = -0.32$; $p = 0.749$). De score van vegetariërs ligt hier wel iets lager ($M = 1.86$, $SD = 0.89$) dan die van veganisten ($M = 1.90$, $SD = 1.10$) (Tabel 7). Uit de open vraag bleek dat veel veganisten zich aangevallen voelen door andere veganisten omdat ze niet plantaardig genoeg zouden leven. Ze omschreven het vaak als een strijd om wie het minste dierlijke producten consumeert. (“Veganisten zijn harder voor elkaar dan voor vleeseters.”, “Vegans zijn vaak veel te streng voor elkaar.”, “Aangezien ik niet 100% veganistisch eet, krijg ik soms te maken met mensen die vinden dat ik nog beter mijn best moet doen.”)

Tabel 7: T-test attitude, identificatie en ongemak/weerstand bij vegetariërs en veganisten

		Gem.	Standaardafw.	Sig. (2-tailed)	Verskil in gem.
Attitude tegenover vleeseters	Vegetariërs	3.2222	0.70627	0.005	-0.31859
	Veganisten	3.5408	0.69498	0.005	-0.31859
$t = -2.840$, $df = 106.638$, $p = 0.815$					
Attitude tegenover niet-vleeseters	Vegetariërs	1.8384	0.49049	0.422	0.06117
	Veganisten	1.7773	0.46286	0.432	0.06117
$t = 0.788$, $df = 100.841$, $p = 0.620$					
Identificatie met vleeseters	Vegetariërs	5.7456	1.07787	0.240	0.22180
	Veganisten	5.5238	1.21960	0.219	0.22180
$t = 1.236$, $df = 121.407$, $p = 0.330$					
Identificatie met niet-vleeseters	Vegetariërs	6.1228	0.92235	0.648	0.06725
	Veganisten	6.0556	0.92135	0.649	0.06725
$t = 0.457$, $df = 108.100$, $p = 0.809$					

Aangevallen/ongemak door vleeseters	Vegetariërs	3.5614	1.47621	0.000	-0.82749
	Veganisten	4.3889	1.21637	0.000	-0.82749
t = -3.702, df = 91.803, p = 0.023					
Aangevallen/ongemak door niet-vleeseters	Vegetariërs	1.8596	0.88517	0.768	-0.4908
	Veganisten	1.9087	1.10345	0.749	-0.4908
t = -0.321, df = 132.972, p = 0.052					

Voor de derde hypothese onderzoeken we in hoeverre demografische factoren een invloed hebben op de attitude tegenover (niet-)vleeseters. De descriptieve statistieken zijn te zien in Tabel 8.

Tabel 8: Descriptieve statistieken per voedingscategorie

	Vleeseters		Vegetariërs		Veganisten		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Geslacht								
Man	108	33.4	10	17.5	22	17.5	140	27.7
Vrouw	215	66.6	47	82.5	104	82.5	366	72.3
Leeftijd								
18 - 29	241	7.6	44	77.2	58	46.0	343	67.8
30-49	46	14.2	11	19.3	61	48.4	118	23.3
50+	36	11.1	2	3.5	7	5.6	45	8.9
Opleidingsniveau								
Laag	71	22.0	17	29.8	32	25.4	120	23.7
Bachelor	144	44.6	24	42.1	55	43.7	223	44.1
Master/doctoraat	108	33.4	16	28.1	39	31.0	163	32.2
Politieke voorkeur								
Eerder links	102	31.6	35	61.4	78	61.9	215	42.5
Neutraal	131	40.6	19	33.3	36	28.6	186	36.8
Eerder rechts	90	27.9	3	5.3	12	9.5	105	20.8
Inkomen								
Geen inkomen	129	39.9	20	35.1	17	13.5	166	32.8
Minder dan €1500	61	18.9	15	26.3	28	22.2	104	20.6
€1500 - €2500	100	31.0	18	31.6	68	54.0	186	36.8
Meer dan €2500	33	10.2	4	7.0	13	10.3	50	9.9
Aantal huisgen vleeseter								
Geen	12	3.7	14	24.6	63	50.0	89	17.6
Eén	38	11.8	13	22.8	32	25.4	83	16.4
Twee	83	25.7	10	17.5	15	11.9	108	21.3
Drie	60	18.6	15	26.3	11	8.7	86	17.0
Meer dan 3	130	40.2	5	8.8	5	4.0	140	27.7
Aantal huisgen niet-vleeseter								
Geen	242	74.9	2	3.5	9	7.1	253	50.0
Eén	69	21.4	36	63.2	67	53.2	172	34.0
Twee	12	3.7	14	24.6	31	24.6	57	11.3
Drie	0	0.0	4	7.0	10	7.9	14	2.8
Meer dan 3	0	0.0	1	1.8	9	7.1	10	2.0

Voor we kijken naar de multivariate verbanden, gaan we eerst na of er correlatie is tussen de verschillende variabelen onderling (Tabel 9). De resultaten tonen dat geslacht positief correleert met voedingspatroon ($r = 0.171$) en vegafobie ($r = 0.123$), maar negatief met carnifobie ($r = -0.249$). Dit betekent dat vrouwen eerder vegetarisch zijn dan mannen en hierbij een negatievere houding hebben ten opzichte van vleeseters en een positievere houding hebben ten opzichte van niet-vleeseters. Mensen met een oudere leeftijd zijn in deze analyse eerder carnifob dan jongeren ($r = 0.144$). We zien dat politieke voorkeur negatief correleert met voedingspatroon ($r = -0.313$) en carnifobie ($r = -0.265$), wat toont dat vooral mensen met een rechtse politieke voorkeur vlees eten en hier positief tegenover staan, terwijl ze eerder negatief staan ten opzichte van vegetariërs en veganisten ($r = 0.354$). Verder is er een positief verband tussen inkomen en een plantaardig dieet ($r = 0.160$), wat wil zeggen dat vooral mensen met een hoger inkomen een vleesloos dieet volgen en vaker negatief staan tegenover vleeseters ($r = 0.142$). Voedingspatroon correleert ook duidelijk met beide attitudes, wat duidt op een polarisatie tussen beide groepen. Hoe negatiever tegenover vleeseters, hoe positiever tegenover niet-vleeseters en omgekeerd ($r = -0.209$). Verder heeft de sociale omgeving een duidelijke invloed op iemands eetpatroon en attitude. Zo hebben mensen met vegetarische huisgenoten een positievere attitude tegenover niet-vleeseters ($r = -0.368$) en een negatievere houding tegenover vleeseters ($r = 0.482$). Ook omgekeerd staan mensen met vleesetende huisgenoten positiever tegenover vleeseters ($r = -0.446$) en negatiever tegenover niet-vleeseters ($r = 0.199$). Vleeseters hebben vaker vleesetende huisgenoten ($r = -0.550$) en omgekeerd ($r = 0.625$). Zie Tabel 9.

Tabel 9: Correlatiematrix socio-demografische factoren

	Geslacht (man < vrouw)	Leeftijd (18 <)	Diploma (geen < master/ doctoraat)	Politiek (links < rechts)	Inkomen (geen < hoog)	Voeding (vlees < vegan)	Attitude tgo niet- vleeseters (pos < neg)	Attitude tgo vleeseters (pos < neg)	Huisgenoten niet- vleeseter	Huisgenoten vleeseter
Geslacht (man < vrouw)	1									
Leeftijd (18 <)	-.119**	1								
Diploma (geen < master/doctoraat)	-.018	-.044	1							
Politiek (links < rechts)	-.141**	0,005	0,015	1						
Inkomen (geen < hoog)	-.099*	.518**	.156**	-.040	1					
Voeding (vlees < vegan)	.171**	.094*	-.053	-.313**	.160**	1				
Attitude tgo niet-vleeseters (pos < neg)	-.249**	0,039	0,061	.354**	-.006	-.409**	1			
Attitude tgo vleeseters (pos < neg)	.123**	.144**	-.074	-.265**	.142**	.608**	-.209**	1		
Huisgenoten niet-vleeseter	.143**	0,086	-.046	-.280**	0,075	.625**	-.368**	.482**	1	
Huisgenoten vleeseter	-.079	-.189**	-.054	.227**	-.297**	-.550**	.199**	-.446**	-.425**	1

Note: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

We voeren een regressie-analyse uit om de invloed van socio-demografische factoren op vegafobie en carnifobie te onderzoeken. Eerst onderzoeken we de houding tegenover niet-vleeseters. Hierbij verdelen we de afhankelijke factoren op in 3 blokken met in blok 1 de demografische factoren waarvan al eerder bewezen werd dat ze een invloed hebben op vegafobie (geslacht en politieke voorkeur), in blok 2 de twijfelachtige factoren (leeftijd, diploma en inkomen) en in blok 3 onderzoeken we de invloed van huisgenoten (aantal vleesetende huisgenoten en aantal niet-vleesetende huisgenoten). De R-waarde van blok 1 bedraagt 0.407, voor blok 2 0.412 en voor blok 3 0.488 wat wil zeggen dat er voor alle drie een zwak verband bestaat. De eerste twee blokken verklaren ongeveer 17% van de variantie met $R^2_{\text{blok1}} = 0.166$ en $R^2_{\text{blok2}} = 0.170$ terwijl blok 3 bijna 24% verklaart met $R^2_{\text{blok3}} = 0.238$. Enkel blok 1 en 3 zijn significant ($p_{\text{blok1}} = 0.000$, $p_{\text{blok2}} = 0.502$ en $p_{\text{blok3}} = 0.000$), maar een combinatie van de drie ook ($p = 0.000$). Zie Tabel 10.

Als we de variabelen apart bekijken, vinden we een significant negatief verband voor geslacht ($p = 0.000$) met $\beta_{\text{geslacht}} = -0.335$ en voor politieke voorkeur een positief significant verband ($p = 0,000$) met $\beta_{\text{politiek}} = 0.317$, dit wil zeggen dat vooral mannen met een rechtse politieke voorkeur een negatievere attitude hebben tegenover niet-vleeseters. Voor de rest heeft enkel het aantal vegetarische huisgenoten een significante invloed op vegafobie ($p = 0.000$) met $\beta = -0.266$, dus hoe meer vegetarische huisgenoten men heeft, hoe toleranter men is voor niet-vleeseters (Tabel 10).

Voor de attitude tegenover vleeseters gebruiken we dezelfde blokken. Hier vinden we een zeer zwak verband voor blok 1 ($R_{\text{blok1}} = 0.279$) met een $R^2_{\text{blok1}} = 0.078$, wat betekent dat het slechts 7,8% van de variantie verklaart. De verklaarde variantie stijgt echter significant met 3,5% bij het toevoegen van blok 2 ($R^2_{\text{blok2}} = 0.113$). Hiervoor vinden we dan ook een iets hoger verband ($R_{\text{blok2}} = 0.337$). Blok 3 toont nog een hoger verband ($R_{\text{blok3}} = 0.569$) met $R^2_{\text{blok3}} = 0.324$. De drie modellen zijn significante voorspellers, waarbij politieke voorkeur ($p = 0.007$), aantal niet-vleesetende huisgenoten ($p = 0.000$) en vleesetende huisgenoten ($p = 0.000$) significante factoren zijn voor carnifobie. Politieke voorkeur en het aantal vleeseters thuis zijn negatieve voorspellers ($\beta_{\text{politiek}} = -0.107$ en $\beta_{\text{huisgen_vlees}} = -0.267$) en het aantal niet-

vleeseters een positieve ($\beta_{\text{huisgen\_veg}} = 0.321$) (Tabel 10). Dit toont dat mensen met vegetarische huisgenoten vaker carnifob zijn dan mensen met vleeseters thuis, zij hebben een positievere attitude tegenover vleesters. Hoe linkser de politieke voorkeur, hoe groter de kans op carnifobie. Om terug te komen op mogelijke polarisatie, is er dus sprake van weerstand op vlak van politieke voorkeur. Opvallend is dat zonder model 3 toe te voegen ook geslacht ($p = 0.012$), leeftijd ($p = 0.043$) en inkomen ($p = 0.046$) significante voorspellers zijn. Dit zou betekenen dat vooral vrouwen met een hogere leeftijd en hoger inkomen carnifob zijn, wat duidt op een polarisatie op vlak van politieke voorkeur én geslacht. De impact van huisgenoten overstijgt echter deze (zwakkere) invloeden.

Tabel 10: Regressie-analyse attitudes en socio-demografische factoren

	MODEL 1		MODEL 2		MODEL 3	
Vegafobie	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.
(Constant)		0.000**		0.000**		0.000**
Geslacht (man=1 en vrouw=2)	-0.202	0.000**	-0.201	0.000**	-0.168	0.000**
Politiek	0.325	0.000**	0.322	0.000**	0.249	0.000**
Leeftijd			0.036	0.459	0.056	0.232
Diploma			0.059	0.162	0.045	0.270
Inkomen			-0.041	0.407	-0.023	0.642
Huisgen veg					-0.266	0.000**
Huisgen vlees					0.023	0.619
	R = 0.407 en R² = 0.166		R = 0.412 en R² = 0.170		R = 0.488 en R² = 0.238	
Carnifobie	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.
(Constant)		0.000**		0.000**		0.000**
Geslacht (man=1 en vrouw=2)	0.087	0.046*	0.108	0.012*	0.047	0.216
Politiek	-0.253	0.000**	-0.245	0.000**	-0.107	0.007**
Leeftijd			0.102	0.043*	0.059	0.183
Diploma			-0.080	0.066	-0.072	0.058
Inkomen			0.101	0.046*	0.020	0.661
Huisgen veg					0.321	0.000**
Huisgen vlees					-0.267	0.000**
	R = 0.279 en R² = 0.078		R = 0.337 en R² = 0.113		R = 0.569 en R² = 0.324	
Note: * p < 0.05; ** p < 0.01						

Discussie

Het doel van deze studie was om te onderzoeken of er sprake is van polarisatie tussen vleeseters en niet-vleeseters, meerbepaald of er naast vegafobie ook sprake is van carnifobie, en door welke socio-demografische factoren deze attitude verklaard kan worden. Hiervoor vergeleken we de demografische factoren van vleeseters en niet-vleeseters (en veganisten) en hun attitude tegenover mensen die geen vlees eten en tegenover mensen die wél vlees eten.

De analyse werd opgebouwd op basis van de gestelde hypotheses. Daarom werd eerst onderzoek gedaan naar het verschil in houding tussen vleeseters en niet-vleeseters, vervolgens werd de houding tussen vegetariërs en veganisten vergeleken en tenslotte werd gezocht naar een link tussen socio-demografische factoren en de attitudes. Om de houding te analyseren werden eerst de attitudes van beide partijen vergeleken, dan het identiteitsgevoel en als derde werd onderzocht in hoeverre men zich aangevallen of ongemakkelijk voelt door een bepaalde groep.

Hypothese 1

Uit het eerste deel van het onderzoek kunnen we afleiden dat beide groepen positiever staan tegenover hun eigen groep dan ten opzichte van de andere groep, maar ook dat de gemiddelde score in alle vier richtingen geen enkele keer boven de 4 (op 7) ligt. Dit wil zeggen dat geen enkele groep op gemiddeld niveau een negatieve houding heeft tegenover de andere groep. Langs de andere kant laat het wel zien dat niet-vleeseters negatiever staan tegenover vleeseters dan omgekeerd. De attitudescore van vleeseters tegenover hun eigen groep is zelfs bijna gelijk aan die van tegenover vegetariërs. Dit kan te maken hebben met het feit dat flexitariërs, pescotariërs en pollo-vegetariërs tot dezelfde groep werden gerekend. Maar hoe dan ook weegt het niet op tegen het verschil in score bij de attitude tegenover vleeseters. De hypothese wordt dus al deels bevestigd, maar de scores zijn te laag om echt te spreken van polarisatie.

Bij de analyse naar identiteitsgevoel vinden we dat niet-vleeseters zich sterker gerelateerd voelen tot vleeseters dan vleeseters zelf. Als we de scores in beide richtingen

vergelijken, hebben vleeseters zelfs een sterkere identificatiescore met niet-vleeseters dan met mensen met hetzelfde voedingspatroon. Dit is opvallend, want dat wil zeggen dat ze zich sterker identificeren met hen dan met hun eigen "groep". Het kan wederom te wijten zijn aan het feit dat flexitariërs en soortgelijken tot de groep van vleeseters werden opgenomen. Tegelijkertijd blijft de identificatie van niet-vleeseters tot vleeseters waarschijnlijk sterk doordat veel vegetariërs en veganisten pas op latere leeftijd bekeerd zijn tot het vegetarisme en in vaak veel kennissen en geliefden hebben die wel nog vlees eten (Romo & Donovan-Kicken, 2012). We zien wel dat niet-vleeseters onderling een sterker identificatiegevoel hebben dan vleeseters.

Als we kijken naar welke groep zich aangevallen of ongemakkelijk voelt door wie, vinden we dat niet-vleeseters vaker dan soms opgelaten voelen door vleeseters. Maar ook omgekeerd voelen vleeseters zich vaker ongemakkelijk/aangevallen door niet-vleeseters dan door hun eigen groep.

Van al deze gegevens kunnen we afleiden dat er inderdaad sprake is van een milde vorm van polarisatie, waarbij niet-vleeseters zich meer aangevallen en/of ongemakkelijk voelen door vleeseters en hierdoor ook een negatievere houding hebben tegenover hen dan omgekeerd. We kunnen dus besluiten dat carnifobie een feit is, wat betekent dat de hypothese wordt bevestigd, zij het in lichte vorm.

Hypothese 2

Als we dezelfde testen uitvoeren voor vegetariërs en veganisten, vinden we enkele scores die in lijn liggen met de hypothese. Zo scoren veganisten hoger op de carnifobie-schaal dan vegetariërs, wat wil zeggen dat zij een negatievere attitude hebben tegenover vleeseters. Vegetariërs en veganisten hebben een gelijkaardig identiteitsgevoel met vleeseters, maar scoren iets hoger bij niet-vleeseters. Wel zien we dat de identificatie met niet-vleeseters hoger ligt bij vegetariërs dan bij veganisten. Dit kan verklaard worden door het feit dat veganisten vaak streng zijn voor elkaar, wat maakt dat sommigen zich aangevallen voelen door andere veganisten (Green, 2019; J. Greenebaum, 2012) en zich daarom misschien niet of minder aanvaard voelen in deze groep of niet geassocieerd willen

worden met deze vijandigheid. De identificatie tot vleeseters langs de andere kant blijft waarschijnlijk sterk doordat velen eerder in hun leven zelf ook nog vlees hebben gegeten en/of een nauwe band hebben met mensen die vlees eten (Romo & Donovan-Kicken, 2012).

Bij het onderzoek naar weerstand, zien we dat veganisten zich vaker ongemakkelijk en/of aangevallen voelen door vleeseters dan vegetariërs. Van alle voorgaande onderzoeken kunnen we dus concluderen dat carnifobie sterker is bij veganisten dan bij vegetariërs, maar niet opvallend.

Hypothese 3

Wanneer we testen op socio-demografische factoren, vinden we dat vooral politieke voorkeur en het eetpatroon van huisgenoten een rol speelt op vlak van attitude. Carnifoben lijken op het eerste zicht vooral oudere vrouwen die geen vlees eten, een linkse politieke voorkeur hebben en een hoog inkomen, echter controleren we voor het dieet van de huisgenoten dan zien we dat enkel nog politieke voorkeur een significant effect behoudt en de impact van de huisgenoten. Vegafoben daarentegen zijn vleesetende mannen die zich binnen het rechtse politieke spectrum bevinden; leeftijd en inkomen spelen hier geen belangrijke rol. De bevindingen bevestigen eerder onderzoek dat vooral mannen vlees eten (C. De Backer et al., 2019; Rothgerber, 2013; Matthew B Ruby & Heine, 2011) en vegafoob zijn (Cole & Morgan, 2011; Doorselaer, 2017; Vandermoere et al., 2019). Het bekrachtigt ook dat vooral mannen met rechtse politieke waarden negatief staan tegenover het vegetarisme en dat “linkse” vrouwen meer openstaan voor een plantaardig dieet (Dhont et al., 2016; Monteiro et al., 2017; Truwant, 2017). Bovendien was in de steekproef al duidelijk dat het overgrote deel van niet-vleeseters vrouwelijk was. (Zie Tabel 8 voor de verdeling van de steekproef per voedingscategorie.) De impact van de huisgenoten toont de sterkte van het ingroup profiel, onze “bubbel” als het ware. Steunend op the otherness theorie is het logisch dat de attitude tegenover de andere groep negatiever is dan tegenover de eigen groep (Staszak, 2009).

Beperkingen

Bij de analyse van het onderzoek dienen enkele beperkingen van dit onderzoek in kaart gebracht. Aangezien er gebruik werd gemaakt van een convenience sample, namen mensen deel die een sterkere interesse hebben in deze topic en daardoor waarschijnlijk ook een meer uitgesproken mening. Die attitudes of houdingen kunnen leiden tot gekleurde resultaten. Ook is er een sterke overrepresentatie van vrouwen, zij bepalen namelijk 72,3% van het totale aantal respondenten. Eerder werd al aangetoond dat vrouwen vaker meedoen aan online surveys dan mannen (Smith, 2008), zeker wanneer het onderwerp gezondheid of voeding betreft (Lund & Gram, 1998).

Verder is het waarschijnlijk dat de resultaten verschillend waren, moesten flexitariërs, pollo-vegetariërs en pesco-vegetariërs apart onderzocht werden. In eerder onderzoek naar vegafobie, werden zij tot de niet-vleeseters gerekend (Doorselaer, 2017; Vandermoere et al., 2019), wat leidde tot resultaten die toch met dit onderzoek bevestigd werden.

De onderzoekers van voorgenoemde studie gebruikten ook een andere schaal om vegafobie te meten. In onze studie werd gebruik gemaakt van de Attitude Towards Vegetarians Scale, die in twee richtingen werd gevraagd om vegafobie en carnifobie te meten. De stellingen gingen over mensen die wel vlees eten en mensen die geen vlees eten, wat in het tweede geval vaak zorgde voor dubbele negaties. Dit maakte de vragenlijst met momenten moeilijk leesbaar en daardoor moeilijk te interpreteren. Wanneer we controleerden op de invloed van de verschillende items aan de hand van een factoranalyse, bleek ook dat enkele items overbodig waren. Zo bleek dat voor de attitudeschaal tegenover niet-vleeseters de Cronbach's Alpha van 0.897 zou verhogen tot 0.900 indien het item "veg_pestten" weggelaten werd en tot 0.901 indien men het item "veg_goedereden" verwijdert. Wanneer we echter kijken naar de items voor de attitude ten opzichte van vleeseters, vinden we dat het weglaten van het item "vlees_pestten" de Cronbach's Alpha zou verhogen van 0.882 tot 0.883 en het item "vlees_weigeren_onvolw" tot 0.889. Aangezien de Cronbach's Alpha echter in beide gevallen ruim voldoende scoorde om betrouwbaar te zijn, werd besloten om alle items voor beide schalen te behouden.

In de toekomst zou het interessant zijn om dezelfde studie te herhalen met een aangepaste schaal. En aangezien de weerstand tussen vleeseters en niet-vleeseters waarschijnlijk verzwakt werd door de aanwezigheid van flexitariërs, pescotariërs en pollo-vegetariërs in de groep van de vleeseters, zou het boeiend zijn om ze in toekomstig onderzoek te rekenen tot de niet-vleeseters om te zien of er op die manier meer of minder weerstand is tussen beide groepen. Verder kan de rol van motivatie een meerwaarde bieden in verder onderzoek. En tot slot zou een gelijke representatie van mannen en vrouwen voor meer waarheidsgetrouwe resultaten kunnen zorgen. Op die manier zou men ook beter kunnen onderzoeken in hoeverre mannen en vrouwen de weerstand tegenover hun eetpatroon anders ervaren (Merriman, 2010).

Conclusie

We kunnen concluderen dat de drie hypothesen min of meer bevestigd worden. Ten eerste vonden we dat niet-vleeseters inderdaad negatiever staan tegenover vleeseters, een sterker onderling identiteitsgevoel hebben en zich vaker aangevallen of ongemakkelijk voelen door vleeseters dan omgekeerd. Dit toont dat er sprake is van carnifobie. Langs de andere kant zien we ook dat vleeseters negatiever staan tegenover niet-vleeseters dan tegenover hun eigen groep, dat zij een sterker identiteitsgevoel hebben onderling en dat zij zich vaker aangevallen of ongemakkelijk voelen door niet-vleeseters dan hun eigen groep. Er is dus wel degelijk een vorm van weerstand, maar aangezien de resultaten nooit ronduit negatief waren, kunnen we niet spreken van polarisatie.

Wanneer we vegetariërs vergeleken met veganisten, vonden we dat veganisten wel meer carnifob zijn dan vegetariërs, maar dit staat bij hen los van hun identiteit.

Ten derde vonden we dat vegafoben eerder mannelijk zijn en van het rechtse politieke spectrum. Carnifoben daarentegen zijn inderdaad eerder vrouwelijk en van het linkse politieke spectrum, maar we vonden ook dat ze eerder ouder zijn dan jong en dat ze eerder een hoog inkomen hebben dan een laag. Die laatste bevindingen stroken dus niet

met de gestelde hypothesen. Echter werden alle demografische factoren behalve politieke voorkeur overschaduwd door de impact van het eetpatroon van de huisgenoten.

Dit resultaat toont de impact van de ingroup ten opzichte van de outgroup. We kunnen besluiten dat men meer geïnformeerd dient te worden over (de overtuigingen van) de andere groep opdat het begrip tussen beide partijen kan stijgen. Bovendien zal de recente groei van vegetarisme ervoor zorgen dat meer en meer vleeseters in aanraking komen met vegetariërs en veganisten waardoor de ingroup uitgebreid kan worden. Mede hierdoor zal de weerstand op termijn verder verminderen.

Bronnenlijst

- Albala, K. (2015). *The SAGE Encyclopedia of Food Issues*: SAGE Publications.
- AMI. (2018). Fleischkonsum in Europa leicht gestiegen. *Agrarmarkt Informations-gesellschaft*. Retrieved from https://www.ami-informiert.de/ami-maerkte/maerkte/ami-maerkte-verbraucher/meldungen/single-ansicht?tx_aminews_singleview%5Baction%5D=show&tx_aminews_singleview%5Bcontroller%5D=News&tx_aminews_singleview%5Bnews%5D=13179&cHash=58262272051824a029e52b79a3ab6cfb
- Backer, C. D., Fisher, M. L., Dare, J., & Costello, L. (2019). To Eat or Not to Eat Meat: How Vegetarian Dietary Choices Influence Our Social Lives.
- Baines, S., Powers, J., & Brown, W. J. (2007). How does the health and well-being of young Australian vegetarian and semi-vegetarian women compare with non-vegetarians? *Public health nutrition*, 10(5), 436-442.
- Barnes-Holmes, D., Murtagh, L., Barnes-Holmes, Y., & Stewart, I. (2010). Using the Implicit Association Test and the Implicit Relational Assessment Procedure to measure attitudes toward meat and vegetables in vegetarians and meat-eaters. *The Psychological Record*, 60(2), 287-305.
- Barr, S. I., & Chapman, G. E. (2002). Perceptions and practices of self-defined current vegetarian, former vegetarian, and nonvegetarian women. *Journal of the American Dietetic Association*, 102(3), 354-360.
- Bashir, N. Y., Lockwood, P., Chasteen, A. L., Nadolny, D., & Noyes, I. (2013). The ironic impact of activists: Negative stereotypes reduce social change influence. *European Journal of Social Psychology*, 43(7). doi:<https://doi.org/10.1002/ejsp.1983>
- Bastian, B., & Loughnan, S. (2017). Resolving the meat-paradox: A motivational account of morally troublesome behavior and its maintenance. *Personality and Social Psychology Review*, 21(3), 278-299.
- Bastian, B., Loughnan, S., Haslam, N., & Radke, H. R. (2012). Don't mind meat? The denial of mind to animals used for human consumption. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(2), 247-256.
- Beardsworth, A., & Keil, T. (1992). The vegetarian option: varieties, conversions, motives and careers. *The Sociological Review*, 40(2), 253-293.
- Beardsworth, A., & Keil, T. (1992). The vegetarian option. Varieties, conversions, motives and careers. *The Sociological Review*, 40(2), 253-293.
- Bedford, J. L., & Barr, S. I. (2005). Diets and selected lifestyle practices of self-defined adult vegetarians from a population-based sample suggest they are more 'health conscious'. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 2(1), 4.
- Bernburg, A. (2018). Bijna helft van de Belgen heeft zijn vleesconsumptie het laatste jaar verminderd. *EVA. Maakt het plantaardig*. Retrieved from <https://www.evavzw.be/nieuws/bijna-helft-van-de-belgen-heeft-zijn-vleesconsumptie-het-laatste-jaar-verminderd>
- Berndsen, M., & Pligt, J. v. d. (2004). Ambivalence towards meat. *Appetite*, 42(1), 71-78. doi:[https://doi.org/10.1016/S0195-6663\(03\)00119-3](https://doi.org/10.1016/S0195-6663(03)00119-3)
- Berveling, J. (2019). Vliedschaamte. Een ongemakkelijke waarheid? Retrieved from https://www.cvs-congres.nl/e2/site/cvs/custom/site/upload/file/cvs_2019/sessie_ff2/cvs_28_vliedschaamte_een_ongemakkelijke_waarheid_1_2019.pdf
- Blix, G. (2001). Religion, spirituality, and a vegetarian dietary. *Vegetarian Nutrition*, 507-532.
- Bourdieu, P. (2016). *La distinction: critique sociale du jugement*. Minuit.
- Boyle, J. E. (2007). *Becoming vegetarian: An analysis of the vegetarian career using an integrated model of deviance*. Virginia Tech,
- Braithwaite, J., & Braithwaite, V. (1982). Attitudes toward animal suffering: An exploratory study.

- Bresnahan, M., Zhuang, J., & Zhu, X. (2016). Why is the vegan line in the dining hall always the shortest? Understanding vegan stigma. *Stigma and Health*, 1(1), 3.
- Burgess, S., Carpenter, P., & Henshaw, T. (2014). Eating on Campus: Vegan, Vegetarian, and Omnivore Stereotyping.
- Carlsson-Kanyama, A., & González, A. D. (2009). Potential contributions of food consumption patterns to climate change. *The American journal of clinical nutrition*, 89(5), 1704S-1709S.
- Chan, E. Y., & Zlatevska, N. (2019). Jerkies, tacos, and burgers: Subjective socioeconomic status and meat preference. *Appetite*, 132, 257-266.
- Chin, M. G., Fisak Jr, B., & Sims, V. K. (2002). Development of the attitudes toward vegetarians scale. *Anthrozoös*, 15(4), 332-342.
- Cole, M., & Morgan, K. (2011). Vegaphobia: derogatory discourses of veganism and the reproduction of speciesism in UK national newspapers 1. *The British Journal of Sociology*, 62(1), 134-153.
- Contento, I. R., Williams, S. S., Michela, J. L., & Franklin, A. B. (2006). Understanding the food choice process of adolescents in the context of family and friends. *Journal of adolescent Health*, 38(5), 575-582.
- Cramwinckel, F. M. (2016). *The social dynamics of morality*. Utrecht University.
- Črnič, A. (2013). Studying social aspects of vegetarianism: a research proposal on the basis of a survey among adult population of two Slovenian biggest cities. *Collegium antropologicum*, 37(4), 1111-1120.
- Dagevos, H., Voordouw, J., van der Weele, C., & De Bakker, E. (2012). *Vlees vooral (snog) vanzelfsprekend: consumenten over vlees eten en vleesminderen* (9086155871). Retrieved from
- Daniel, C. R., Cross, A. J., Koebnick, C., & Sinha, R. (2011). Trends in meat consumption in the USA. *Public health nutrition*, 14(4), 575-583.
- Davey, G. K., Spencer, E. A., Appleby, P. N., Allen, N. E., Knox, K. H., & Key, T. J. (2003). EPIC—Oxford: lifestyle characteristics and nutrient intakes in a cohort of 33 883 meat-eaters and 31 546 non meat-eaters in the UK. *Public health nutrition*, 6(3), 259-268.
- De Backer, C. J., & Hudders, L. (2014). From meatless Mondays to meatless Sundays: motivations for meat reduction among vegetarians and semi-vegetarians who mildly or significantly reduce their meat intake. *Ecology of food and nutrition*, 53(6), 639-657.
- Dhont, K., & Hodson, G. (2014). Why do right-wing adherents engage in more animal exploitation and meat consumption? *Personality and Individual Differences*, 64, 12-17.
- Dhont, K., Hodson, G., & Leite, A. C. (2016). Common ideological roots of speciesism and generalized ethnic prejudice: The social dominance human–animal relations model (SD-HARM). *European Journal of Personality*, 30(6), 507-522.
- Doorselaer, E. V. (2017). *Vleesconsumptie en vegafobie. Een exploratie van de sociale kenmerken van vleeseters, vegafoben en hun omgeving*. (Master). Universiteit van Antwerpen, Antwerpen. Retrieved from <https://www.scriptiebank.be/sites/default/files/thesis/2017-09/Van%20Doorslaer%20Els%20-%20Thesis%20Vleesconsumptie%20en%20Vegafobie.pdf>
- Dyett, P. A., Sabaté, J., Haddad, E., Rajaram, S., & Shavlik, D. (2013). Vegan lifestyle behaviors. An exploration of congruence with health-related beliefs and assessed health indices. *Appetite*, 67, 119-124.
- Ensie. (2017). Betekenis & definitie. *Ensie*. Retrieved from <https://www.ensie.nl/muiswerk/carnivoor>
- FAO. (2006). Key facts and findings. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*. Retrieved from <http://www.fao.org/news/story/en/item/197623/icode/>
- FOE. (2014). *Meat Atlas. Facts and figures about the animals we eat*. Retrieved from Berlin: https://www.foeeurope.org/sites/default/files/publications/foee_hbf_meatatlas_jan2014.pdf

- Foley, J. A., Monfreda, C., Ramankutty, N., & Zaks, D. (2007). Our share of the planetary pie. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *104*(31), 12585-12586.
- Fraser, G., Welch, A., Luben, R., Bingham, S., & Day, N. (2000). The effect of age, sex, and education on food consumption of a middle-aged English cohort—EPIC in East Anglia. *Preventive medicine*, *30*(1), 26-34.
- Georgios, P., Richardson, C., Mariel, N., Elmar, B., Holzappel, C., & Anja, H. (2020). Prevalence and psychopathology of vegetarians and vegans—Results from a representative survey in Germany. *Scientific Reports (Nature Publisher Group)*, *10*(1).
- Godfray, H. C. J., Aveyard, P., Garnett, T., Hall, J. W., Key, T. J., Lorimer, J., . . . Jebb, S. A. (2018). Meat consumption, health, and the environment. *Science*, *361*(6399), eaam5324.
- Gossard, M. H., & York, R. (2003). Social structural influences on meat consumption. *Human Ecology Review*, 1-9.
- Green, L. (2019). Being a Bad Vegan. *M/C Journal*, *22*(2).
- Greenebaum, J. (2012). Veganism, identity and the quest for authenticity. *Food, Culture & Society*, *15*(1), 129-144.
- Greenebaum, J. B. (2012). Managing Impressions: “Face-Saving” Strategies of Vegetarians and Vegans. *Humanity & society*, *36*(4), 309-325.
- Habito, R. C., Montalto, J., Leslie, E., & Ball, M. J. (2000). Effects of replacing meat with soyabean in the diet on sex hormone concentrations in healthy adult males. *British Journal of Nutrition*, *84*(4), 557-563.
- Hedenus, F., Wirsenius, S., & Johansson, D. J. (2014). The importance of reduced meat and dairy consumption for meeting stringent climate change targets. *Climatic change*, *124*(1-2), 79-91.
- Heider, F. (1946). Attitudes and cognitive organization. *The Journal of psychology*, *21*(1), 107-112.
- Hoffman, S. R., Stallings, S. F., Bessinger, R. C., & Brooks, G. T. (2013). Differences between health and ethical vegetarians. Strength of conviction, nutrition knowledge, dietary restriction, and duration of adherence. *Appetite*, *65*, 139-144.
- Hopwood, C. J., Bleidorn, W., Schwaba, T., & Chen, S. (2020). Health, environmental, and animal rights motives for vegetarian eating. *Plos one*, *15*(4), e0230609.
- Hultman, M., & Pulé, P. M. (2018). *Ecological Masculinities: Theoretical Foundations and Practical Guidance*: Taylor & Francis.
- Jabs, J., Devine, C. M., & Sobal, J. (1998). Maintaining Vegetarian Diets Personal Factors, Social Networks and Environmental Resources. *Canadian Journal of Dietetic Practice and Research*, *59*, 183-189.
- Jacobs, A. L. (2016). *Vorming en behoud van een veganistische levensstijl*.
- Janssen, M., Busch, C., Rödiger, M., & Hamm, U. (2016). Motives of consumers following a vegan diet and their attitudes towards animal agriculture. *Appetite*, *105*, 643-651.
- Jeong, S.-H., Kang, D., Lim, M.-W., Kang, C. S., & Sung, H. J. (2010). Risk assessment of growth hormones and antimicrobial residues in meat. *Toxicological research*, *26*(4), 301.
- Joy, M. (2011). *Why we love dogs, eat pigs, and wear cows: An introduction to carnism*: Conari press.
- Kellman, S. G. (2000). Fish, Flesh, and Foul: The Anti-Vegetarian Animus. *The American Scholar*, *69*(4), 85-96. Retrieved from www.jstor.org/stable/41213076
- Kemper, J. (2020). Motivations, barriers, and strategies for meat reduction at different family lifecycle stages. *Appetite*, 104644.
- Kenyon, P., & Barker, M. (1998). Attitudes towards meat-eating in vegetarian and non-vegetarian teenage girls in England—an ethnographic approach. *Appetite*, *30*(2), 185-198.
- Krange, O., Kaltenborn, B. P., & Hultman, M. (2019). Cool dudes in Norway: climate change denial among conservative Norwegian men. *Environmental Sociology*, *5*(1), 1-11.
- Krizmanic, J. (1992). Here's who we are! *Vegetarian Times*(182), 72-79.

- Kubberød, E., Ueland, Ø., Rødbotten, M., Westad, F., & Risvik, E. (2002). Gender specific preferences and attitudes towards meat. *Food Quality and Preference*, 13(5), 285-294.
- Kubberød, E., Ueland, Ø., Tronstad, Å., & Risvik, E. (2002). Attitudes towards meat and meat-eating among adolescents in Norway: a qualitative study. *Appetite*, 38(1), 53-62.
- Kwan, S., & Roth, L. (2004). *Meat consumption and its discontents: Vegetarianism as counter-hegemonic embodiment*. Paper presented at the Conference Papers—American Sociological Association.
- Lea, E., & Worsley, A. (2001). Influences on meat consumption in Australia. *Appetite*, 36(2), 127-136.
- Leneman, L. (1997). The awakened instinct: vegetarianism and the women's suffrage movement in Britain. *Women's History Review*, 6(2), 271-287.
- LeRette, D. E. (2014). *Stories of microaggressions directed toward vegans and vegetarians in social settings*. Fielding Graduate University.
- Lund, E., & Gram, I. T. (1998). Response rate according to title and length of questionnaire. *Scandinavian journal of social medicine*, 26(2), 154-160.
- MacInnis, C. C., & Hodson, G. (2017). It ain't easy eating greens: Evidence of bias toward vegetarians and vegans from both source and target. *Group Processes & Intergroup Relations*, 20(6), 721-744.
- Marlow, H. J., Hayes, W. K., Soret, S., Carter, R. L., Schwab, E. R., & Sabate, J. (2009). Diet and the environment: does what you eat matter? *The American journal of clinical nutrition*, 89(5), 1699S-1703S.
- Mayfield, L., Bennett, R., Tranter, R., & Wooldridge, M. (2007). Consumption of welfare-friendly food products in Great Britain, Italy and Sweden, and how it may be influenced by consumer attitudes to, and behaviour towards, animal welfare attributes. *International Journal of Sociology of Food and Agriculture*, 15(3), 59-73.
- McCright, A. M., & Dunlap, R. E. (2011). Cool dudes: The denial of climate change among conservative white males in the United States. *Global environmental change*, 21(4), 1163-1172.
- Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens, W. W. (1972). The limits to growth. *New York*, 102, 27.
- Merriman, B. (2010). Gender differences in family and peer reaction to the adoption of a vegetarian diet. *Feminism & Psychology*, 20(3), 420-427.
- Micheletti, M., & Stolle, D. (2012). Sustainable citizenship and the new politics of consumption. . *The annals of the American Academy of Political Science*, 644(1), 88-120.
- Monteiro, C. A., Pfeiler, T. M., Patterson, M. D., & Milburn, M. A. (2017). The Carnism Inventory: Measuring the ideology of eating animals. *Appetite*, 113, 51-62.
- Mullee, A., Vermeire, L., Vanaelst, B., Mullie, P., Deriemaeker, P., Leenaert, T., . . . Clarys, P. (2017). Vegetarianism and meat consumption: A comparison of attitudes and beliefs between vegetarian, semi-vegetarian, and omnivorous subjects in Belgium. *Appetite*, 114, 299-305.
- Oreskes, N., & Conway, E. M. (2011). *Merchants of doubt: How a handful of scientists obscured the truth on issues from tobacco smoke to global warming*: Bloomsbury Publishing USA.
- Pan, A., Sun, Q., Bernstein, A. M., Schulze, M. B., Manson, J. E., Stampfer, M. J., . . . Hu, F. B. (2012). Red meat consumption and mortality: results from 2 prospective cohort studies. *Archives of internal medicine*, 172(7), 555-563.
- Park, K. (2002). Stigma management among the voluntarily childless. *Sociological perspectives*, 45(1), 21-45.
- Pederby, T. (2019). Cool Dudes in Europe: Climate change denial amongst conservative 'white' men.
- Perry, N., & Brandt, P. (2007). A case study on cruelty to farm animals: Lessons learned from the Hallmark Meat Packing case. *Mich. L. Rev. First Impressions*, 106, 117.

- Piazza, J., Ruby, M. B., Loughnan, S., Luong, M., Kulik, J., Watkins, H. M., & Seigerman, M. (2015). Rationalizing meat consumption. The 4Ns. *Appetite*, *91*, 114-128.
- Pliner, P., & Pelchat, M. L. (1986). Similarities in food preferences between children and their siblings and parents. *Appetite*, *7*(4), 333-342.
- Poore, J., & Nemecek, T. (2018). Reducing food's environmental impacts through producers and consumers. *Science*, *360*(6392), 987-992. doi:10.1126/science.aag0216
- Potts, A., & Parry, J. (2010). Vegan sexuality: Challenging heteronormative masculinity through meat-free sex. *Feminism & Psychology*, *20*(1), 53-72.
- Radnitz, C., Beezhold, B., & DiMatteo, J. (2015). Investigation of lifestyle choices of individuals following a vegan diet for health and ethical reasons. *Appetite*, *90*, 31-36.
- Ramsay. (1973). Gedragstherapie in een geval van carnifobie. *N.T.V.G.*, *121*, 313-315. Retrieved from <https://www.ntvg.nl/system/files/publications/1977103120001a.pdf>
- Romo, L. K., & Donovan-Kicken, E. (2012). "Actually, I don't eat meat": A multiple-goals perspective of communication about vegetarianism. *Communication Studies*, *63*(4), 405-420.
- Rosenfeld, D. L. (2018). The psychology of vegetarianism: Recent advances and future directions. *Appetite*, *131*, 125-138.
- Rosenfeld, D. L., Rothgerber, H., & Tomiyama, A. J. (2020). From mostly vegetarian to fully vegetarian: Meat avoidance and the expression of social identity. *Food Quality and Preference*, 103963.
- Rothgerber, H. (2013). Real men don't eat (vegetable) quiche: Masculinity and the justification of meat consumption. *Psychology of Men & Masculinity*, *14*(4), 363.
- Rothgerber, H. (2014a). Efforts to overcome vegetarian-induced dissonance among meat eaters. *Appetite*, *79*, 32-41.
- Rothgerber, H. (2014b). Horizontal hostility among non-meat eaters. *Plos one*, *9*(5).
- Rothgerber, H. (2020). Meat-related cognitive dissonance: A conceptual framework for understanding how meat eaters reduce negative arousal from eating animals. *Appetite*, *146*, 104511.
- Rozin, P., Hormes, J. M., Faith, M. S., & Wansink, B. (2012). Is meat male? A quantitative multimethod framework to establish metaphoric relationships. *Journal of Consumer Research*, *39*(3), 629-643.
- Ruby, M. B. (2012). Vegetarianism. A blossoming field of study. *Appetite*, *58*(1), 141-150. doi:<https://doi.org/10.1016/j.appet.2011.09.019>
- Ruby, M. B., & Heine, S. J. (2011). Meat, morals, and masculinity. *Appetite*, *56*(2), 447-450.
- Sabate, J., & Soret, S. (2014). Sustainability of plant-based diets: back to the future. *The American journal of clinical nutrition*, *100*(suppl_1), 476S-482S.
- Sadalla, E., & Burroughs, J. (1981). PROFILES IN EATING-SEXY VEGETARIANS AND OTHER DIET-BASED SOCIAL STEREOTYPES. *Psychology today*, *15*(10), 51-&.
- Semenza, J. C., Hall, D. E., Wilson, D. J., Bontempo, B. D., Sailor, D. J., & George, L. A. (2008). Public perception of climate change: voluntary mitigation and barriers to behavior change. *American journal of preventive medicine*, *35*(5), 479-487.
- Silva Souza, L. G., Atkinson, A., & Montague, B. (2020). Perceptions about veganism.
- Sinha, R., Cross, A. J., Graubard, B. I., Leitzmann, M. F., & Schatzkin, A. (2009). Meat intake and mortality: a prospective study of over half a million people. *Archives of internal medicine*, *169*(6), 562-571.
- Smith, G. (2008). Does gender influence online survey participation?: A record-linkage analysis of university faculty online survey response behavior. *ERIC Document Reproduction Service No. ED 501717*.
- Springmann, M., Clark, M., Mason-D'Croz, D., Wiebe, K., Bodirsky, B. L., Lassaletta, L., . . . Carlson, K. M. (2018). Options for keeping the food system within environmental limits. *Nature*, *562*(7728), 519-525.
- Stahler, C. (2015). How often do Americans eat vegetarian meals? And how many adults in the US are vegetarian. *The Vegetarian Resource Group Blog*.
- Staszak, J.-F. (2009). Other/otherness.
- Statbel. (2019). Bevoorradingbalansen. Daling van de consumptie van rood vlees. In.

- Steltenpool, L. (2019). *De vegarevolutie: de onmisbare gids voor veganistisch eten*.
- Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: A theory of delinquency. *American sociological review*, 22(6), 664-670.
- Thomas, D. (1994). Like father, like son; like mother, like daughter: Parental resources and child height. *Journal of human resources*, 950-988.
- Thomas, M. A. (2016). Are vegans the same as vegetarians? The effect of diet on perceptions of masculinity. *Appetite*, 97, 79-86.
- Tranter, B., & Booth, K. (2015). Scepticism in a changing climate: A cross-national study. *Global Environmental Change*, 33, 154-164.
- Truwant, A. (2017). *Vlees of vegetarisch: Voedingspatronen als manifestatie van ideologische attitudes*. (Master). Universiteit Gent, Gent. Retrieved from https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/063/075/RUG01-002063075_2013_0001_AC.pdf
- Vandermoere, F., Geerts, R., De Backer, C., Erreygers, S., & Van Doorslaer, E. (2019). Meat Consumption and Vegaphobia: An Exploration of the Characteristics of Meat Eaters, Vegaphobes, and Their Social Environment. *Sustainability*, 11(14), 3936.
- Verdonk, D. J. (2019). *Dierloos: Een geschiedenis van vegetariërs en veganisten in Nederland*: Singel Uitgeverijen.
- Verplaetse, J. (2008). *Het morele instinct: over de natuurlijke oorsprong van onze moraal*: Uitgeverij Nieuwezijds.
- Vlaanderen. (2018). Vleesconsumptie in België. *Vlaanderen in milieu*. Retrieved from <https://www.milieurapport.be/systemen/voeding/systeemkenmerken/evolutie-van-de-vleesconsumptie-in-belgie>
- White, R. F., Seymour, J., & Frank, E. (1999). Vegetarianism among US women physicians. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 99(5), 595.
- Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., Vermeulen, S., . . . Wood, A. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. *The Lancet*, 393(10170), 447-492.
- Wozniak, H., Larpin, C., de Mestral, C., Guessous, I., Reny, J.-L., & Stringhini, S. (2020). Vegetarian, Pescatarian and Flexitarian Diets: Socio-Demographic Determinants and Association with Cardiovascular Risk Factors in a Swiss Urban Population. *British Journal of Nutrition*, 1-23.
- Yeh, H.-Y. (2014). Voice with every bite: Dietary identity and vegetarians' "the-second-best" boundary work. *Food, Culture & Society*, 17(4), 591-613.

Bijlagen

Verklaring op eer

Verklaring op Eer

Ik, ondergetekende, aanvaard de volgende voorwaarden en bepalingen van deze verklaring:

In het kader van het uitvoeren van mijn Masterproef aan de Universiteit Antwerpen (UAntwerpen) binnen de faculteit Sociale Wetenschappen, zal ik toegang krijgen tot (technische en andere) informatie van UAntwerpen en/of derde partijen, in geschreven, elektronische, mondelinge, visuele of eender welke andere vorm, met inbegrip van (maar niet beperkt tot) documenten, kennis, data, tekeningen, foto's, filmmateriaal, modellen en materialen. Deze informatie wordt gezamenlijk met informatie voortkomend uit het door mij uitgevoerde onderzoek beschouwd als 'Vertrouwelijke Informatie'.

Ik zal de Vertrouwelijke Informatie uitsluitend aanwenden voor het uitvoeren van het onderzoek in kader van mijn studies binnen UAntwerpen. Ik zal:

- de Vertrouwelijke Informatie voor geen enkele andere doelstelling gebruiken;
- de Vertrouwelijke Informatie niet zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van UAntwerpen op directe of indirecte wijze publiek maken of aan derden bekendmaken.
- De Vertrouwelijke Informatie noch geheel noch gedeeltelijk reproduceren.

Voor de uitvoering van mijn werk verbind ik mij ertoe om alle onderzoeksdata en ideeën niet vrij te geven tenzij met uitdrukkelijke toestemming van mijn promotor(en).

Na de beëindiging van mijn Masterproef zal ik alle verkregen Vertrouwelijke Informatie en kopieën daarvan, die nog in mijn bezit zouden zijn, aan UAntwerpen terugbezorgen.

Naam: De Cleene Denise
Adres: Schermersstraat 6, 2000 Antwerpen
Geboortedatum en -plaats: 07/07/1996, Wilrijk (Antwerpen)

Datum: 24/05/2020

Handtekening:

Vragenlijst

Beste respondent, Allereerst bedankt voor uw interesse in deze survey! U wordt uitgenodigd om deel te nemen aan een onderzoek over het al dan niet eten van vlees en wat we daarover denken. Dit kadert in een masterproefonderzoek, uitgevoerd door Denise De Cleene (Master Strategische Communicatie) onder begeleiding van Prof. Dr. Charlotte De Backer.

Indien u 18 jaar of ouder bent, past u binnen de beoogde doelgroep van dit onderzoeksproject. Indien u jonger bent, kan u niet deelnemen. Gelieve de vragenlijst zo volledig en eerlijk mogelijk in te vullen, dit zal ongeveer 10 minuten duren. Uw medewerking aan deze studie is geheel vrijwillig en u heeft de mogelijkheid om uw deelname op ieder moment stop te zetten, zelfs nadat u toestemming heeft gegeven door hieronder 'ja' aan te duiden. Als u de survey niet beëindigt dan zullen uw antwoorden ook niet gebruikt worden.

Dit is een anonieme survey. We verzamelen geen IP-adressen of andere persoonsgegevens. Indien u na het invullen van deze vragenlijst nog vragen heeft omtrent dit onderzoek, de survey of de resultaten, kan u steeds een mail sturen naar denise.decleene@student.uantwerpen.be.

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen. Ik ben 18 jaar of ouder. Ik geef toestemming aan de onderzoekers om mijn gegevens anoniem te verzamelen en te verwerken. Ik stem geheel vrijwillig in om deel te nemen aan deze studie door de vragenlijst in te vullen:

- Ja
- Nee

Q1 Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- X

Q2 Wat is uw leeftijd?

Q3 Wat is uw nationaliteit?

- Belg
- Nederlander
- Ander: _____

Q4 Wat is uw hoogst behaalde diploma?

- Lagere school
- Middelbare school
- Professionele bachelor (hogeschool)
- Academische bachelor (universiteit)
- Master
- Doctoraat
- Geen diploma

Q5 Wat is het hoogst behaalde diploma van uw moeder?

- Lagere school
- Middelbare school
- Professionele bachelor (hogeschool)
- Academische bachelor (universiteit)
- Master
- Doctoraat
- Geen diploma

Q6 Wat is uw huidig beroep?

- Werkloos
- Huisman/huisvrouw

Q9 Hoe belangrijk acht u volgende politieke thema's?

	Zeer belangrijk	Belangrijk	Eerder belangrijk	Neutraal	Eerder onbelangrijk	Onbelangrijk	Zeer onbelangrijk
Klimaatbeleid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sociaal beleid (sociale zekerheid)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Economisch beleid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Migratiebeleid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q10 Wat is uw woonsituatie?

- Alleenwonend
- Met familie
- Met partner
- Met kinderen
- Met partner en kinderen
- Ander: _____

Q11 Met hoeveel personen woont u samen? (inclusief uzelf)

_____

Q12 Hoeveel personen met wie u samenwoont:

- Eten vlees _____
- Eten geen vlees _____

Q13 Hoe definieert u zichzelf in functie van uw voedingspatroon op basis van onderstaande beschrijvingen?

- Carnivoor (Vleeseter: iemand voor wie vlees eten centraal staat/ belangrijk is.)
- Omnivoor (Iemand die alles eet en niet bewust bezig met bepaalde voeding meer/minder te eten.)

Q15 In hoeverre gelden volgende motivaties voor uw beslissing om wel of geen vlees en/of andere dierlijke producten te consumeren?

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Eerder niet akkoord	Neutraal	Eerder akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
Smaak	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dierenwelzijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Milieu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Religie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gezondheid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prijs	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Onvoldoende vegetarische alternatieven en vervangproducten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noodzakelijk (het is nodig om wel of geen vlees/dierlijke producten te eten)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Normaal (gewoonte, traditie)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Natuurlijk (biologisch)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Voedingspatroon naaste(n)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ander:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q16 In welke mate gaat u akkoord met volgende stellingen over mensen die GEEN vlees EN/OF andere dierlijke producten eten? Het gaat hier dus om iedereen die GEEN vlees EN/OF andere dierlijke producten eet: alle verschillende typen vegetariërs en veganisten.

Veel mensen die geen vlees/dierlijke producten eten, eten stiekem vlees.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vermijd interactie met mensen die geen vlees/dierlijke producten eten wanneer dit mogelijk is.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen die geen vlees/dierlijke producten eten, geloven dat zij beter zijn dan anderen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen die weigeren vlees/dierlijke producten te eten zijn kinderachtig en onvolwassen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen die geen vlees/dierlijke producten eten zien er ziek en ongezond uit.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q17 In welke mate gaat u akkoord met volgende stellingen over mensen die WEL vlees EN/OF andere dierlijke producten eten? Het gaat hier dus om iedereen die WEL vlees EN/OF andere dierlijke producten eet: de flexitariërs, omnivoren en carnivoren.

Q22 Hoe vaak...

	Nooit	Bijna nooit	Zelden	Noch zelden noch vaak	Vaak	Heel vaak	Altijd
Ervart u ongemak bij mensen die WEL vlees eten?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Voelt u zich aangevallen door mensen die WEL vlees eten?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q23 Hoe vaak...

	Nooit	Bijna nooit	Zelden	Noch zelden noch vaak	Vaak	Heel vaak	Altijd
Ervart u ongemak bij mensen die GEEN vlees/dierlijke producten eten?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Voelt u zich aangevallen door mensen die GEEN vlees/dierlijke producten?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q24 Als allerlaatste geven we u de optie om even toe te lichten waarom u zich eventueel soms aangevallen of ongemakkelijk voelt door mensen die wel of geen vlees/dierlijke producten eten.
